

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2025 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- Lakialoite LA 22/2024 vp Marko Kilpi kok Lakialoite laiksi lastensuojelulain muuttamisesta
- Toimenpideoite TPA 3/2023 vp Ari Koponen ps Toimenpideoite lastensuojelulain uudistamisesta
- Toimenpideoite TPA 2/2025 vp Kaisa Garedeu ps ym. Toimenpideoite älypuhelinien ja muiden digilaitteiden käytön rajoittamisesta sijaishuollossa
- Toimenpideoite TPA 9/2025 vp Kaisa Garedeu ps Toimenpideoite hatkanuorten etsimisen ja palauttamisen tehostamisesta laajentamalla lastensuojelulaitosten henkilöstön, vartijoiden sekä poliisin toimivaltuuksia
- Toimenpideoite TPA 16/2025 vp Pihla Keto-Huovinen kok ym. Toimenpideoite lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta hatkaamistilanteissa ja ennakoivan puuttumisen mahdollistamisesta vaaratilanteiden estämiseksi
- Toimenpideoite TPA 17/2025 vp Kaisa Garedeu ps Toimenpideoite lastensuojelulain muuttamisesta siten, että lapselle ei kerry käyttövaroja hatkassaoloajalta
- Toimenpideoite TPA 18/2025 vp Kaisa Garedeu ps Toimenpideoite sijaishuollon työntekijöiden velvollisuudesta ja oikeudesta puuttua lasten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 56/2025 vp
- lakivaliokunta LaVL 12/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Susanna Hoikkala, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Tiina Muinonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Veli-Pekka Hautamäki, oikeusministeriö
- esittelijäneuvos Virve Toivonen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, lapsiasiavaltuutetun toimisto
- lapsi- ja perhetyön dosentti, yliopistonlehtori Rosi Enroos, Tampereen yliopisto, Lapset, perheet ja lastensuojelu -tutkimusryhmä
- lakimies Heidi Lokasaari, Rikosseuraamuslaitos
- rikoskomisario Kimmo Kostainen, Kaakkois-Suomen poliisilaitos, ankkuritoiminta
- komisario Hannu Väänänen, Länsi-Uudenmaan poliisilaitos, ankkuritoiminta
- sosiaalihuollon johtava ylitarkastaja Anna Tervonen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- professori Kimmo Nuotio, Helsingin yliopisto
- tutkijatohtori Karoliina Suonpää, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
- professori André Sourander, Turun yliopisto
- juristi Päivi Vuorinen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- tiimipäällikkö, kehittämispäällikkö Johanna Hedman, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimusprofessori Taina Laajasalo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erityisasiantuntija Jaana Tervo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtaja Kaisa Tammi, Valtion koulukodit
- lastensuojelun sosiaalityön päällikkö Aule Lille, Helsingin kaupunki
- linjajohtaja Elina Santti, HUS-yhtymä, nuorisopsykiatria
- erityisasiantuntija Aila Puustinen-Korhonen, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- toimialuejohtaja Leena Mämmi-Laukka, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
- perheiden erityispalvelujen palvelualuejohtaja Saana Pukkio, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
- toimitusjohtaja Tiia Perämaa, Avosylin-yhtymä edustaen Perhehoitokumppanit Suomessa Oy:tä
- johtaja Mervi Elfving, Familiar Oy
- laatujohtaja Marko Nikkanen, Familiar Oy
- sijaishuollon palvelujohtaja Riitta Rämö, Hoivatie Oy
- toimitusjohtaja Juha Lehtonen, Perhekoti Oy Hopeinen Sulka
- laatujohtaja Helena Nyman-Jokinen, Sospro Oy
- johtaja Laura Lindeberg, Hyvinvointialue HALI ry
- toiminnanjohtaja Paula Arbelin, Kanta-Hämeen ensi- ja turvakoti edustaen Ensi- ja turvakotien liittoa
- erityisasiantuntija Julia Kuokkanen, Lastensuojelun Keskusliitto ry
- vaikuttamistyön johtaja Esa Iivonen, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
- vaikuttamistyön asiantuntija Vilma Vähämaa, Osallisuuden aika ry
- kehittämispäällikkö Anu Lehtosaari, Perhehoitoliitto ry
- palvelujohtaja Jukka Sirtamo, Perhekuntoutuskeskus Lauste
- toiminnanjohtaja Jari Ketola, Pesäpuu ry
- ehkäisevän työn johtaja Elina Stenvall, SOS-lapsikylä

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

- hallintotieteiden tohtori Sami Isoniemi
- OTK Tapio Rätty
- lastenpsykiatrian dosentti Jari Sinkkonen

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- sisäministeriö
- opetus- ja kulttuuriministeriö
- Poliisihallitus
- Opetushallitus
- Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE
- Keski-Suomen hyvinvointialue
- Pirkanmaan hyvinvointialue
- Suomen Kuntaliitto
- Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Barnavårdsföreningen i Finland r.f.
- Irti huumeista ry
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- Pelastakaa Lapset ry
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- Tehy ry
- ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi lastensuojelulakia, terveydenhuoltolakia, sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia, sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia sekä hätäkeskustoiminnasta annettua lakia. Lisäksi ehdotetaan annettavaksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annettu laki sekä valtion kasvatustaloksista ja niissä toimivien henkilöiden eläkeoikeuden perusteista annettu laki kumottaisiin.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen. Esitys toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaan hallituskaudella toteutettavassa lastensuojelulainsäädännön uudistamisessa varmistetaan sijaishuollossa olevan lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen rajoitustoimien käytön edellytyksiä selkeyttämällä. Uudistuksella mahdollistettaisiin lastensuojeluviranomaisille ja sijaishuoltopaikoille nykyistä riittävämmät toimivaltuudet tehdä työtään. Esityksen mukaan kasvatukseen kuuluvien rajojen asettamisen ja rajoitustoimenpiteiden välistä rajaa selkiytettäisiin. Hallitusohjelman mukaisesti viranomaiset veloitettaisiin aktiiviseen yhteistyöhön sekä varmistettaisiin riittävä toimivalta ja keinovalikoima, jotta sijaishuoltopaikastaan luvatta poissa oleva lapsi löydetäisiin nopeasti ja

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

saataisiin palautettua. Lisäksi uudella kuntouttavalla suljetulla laitospalvelulla mahdollistettaisiin lisäkeinoja alle rikosvastuuiän olevien lasten rikoskierteiden katkaisuun.

Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset, jotka liittyvät lastensuojelun ja psykiatrian osaamisen yhteensovittavien lastensuojelun palveluyksiköiden toteuttamiseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026. Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua ja erityisen huolenpidon jaksoa koskevat säännökset tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1.8.2026.

Lakialoite

LA 22/2024 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan, että lastensuojelulakia muutetaan siten, että sijaishuollossa mahdollistetaan lyhytaikainen puhelimen käyttörajoitus ilman, että tätä varten olisi tehtävä erillistä päätöstä, laajennetaan lastensuojelulaitosten henkilökunnan mahdollisuuksia toteuttaa henkilötarkastuksia ja pidennetään liikkumisvapauden rajoittamisen enimmäisaikaa.

Toimenpideoitteet

TPA 3/2023 vp. Toimenpideoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kokonaisuudistaakseen lastensuojelulakia.

TPA 2/2025 vp. Toimenpideoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin virallisten kansallisten älypuhelinien ja muiden digilaitteiden käyttöä koskevien suositusten luomiseksi sekä älypuhelinien ja muiden digilaitteiden käytön rajoittamiseksi sijaishuollossa.

TPA 9/2025 vp. Toimenpideoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin hatkanuorten etsimisen ja palauttamisen tehostamiseksi laajentamalla lastensuojelulaitosten henkilöstön kiinniotto-oikeuksia, myöntämällä vartijoille oikeus tarkastaa henkilöllisyys sekä poliisille hatkanuorten kiinniotto-oikeus ja hatkanuoria koskeva erikoisryhmä.

TPA 16/2025 vp. Toimenpideoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin mahdollistaakseen hatkaamiseen puuttumisen riittävän nopeasti laajentamalla virka-avun pyytämiseen oikeutettujen tahojen piiriä, hatkaamistilanteiden kiinniotto-oikeuden täsmentämiseksi lainsäädännössämme ja mahdollistaakseen ennakkollisen puuttumisen ja yhteydenpidon rajoittamisen nykyistä paremmin.

TPA 17/2025 vp. Toimenpideoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin käyttövaroja koskevan 55 §:n muuttamiseksi siten, että käyttövaroja ei kerry maksettavaksi karkumatkalla olon ajalta.

TPA 18/2025 vp. Toimenpideoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin laajentaakseen sijaishuollon työntekijöiden velvollisuutta ja oikeutta puuttua lasten tupakka- ja nikotiiniuotteiden käyttöön.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia (417/2007), terveydenhuoltolakia (1326/2010), sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia (741/2023), sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia (917/2014) sekä hätäkeskustoiminnasta annettua lakia (692/2010). Lisäksi esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta, joka kumoaa nykyisen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010).

Esityksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun sekä turvata viimesijaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen nykyistä paremmin. Tavoitteena on varmistaa lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen sekä lastensuojeluviranomaisten ja sijoituspaikkojen riittävät toimivaltuudet tehdä työtään selkiyttämällä kasvatuksellisten rajojen asettamisen ja rajoitustoimien käytön edellytyksiä. Esitys sisältää myös uusia toimivaltuuksia, joiden tavoitteena on, että sijoituspaikastaan luvatta poissa oleva lapsi löydetään ja saadaan palautettua nykyistä nopeammin sijoituspaikkaansa. Uuden kuntouttavan suljetun laitospalvelun tavoitteena on katkaista etenkin alle rikosvastuuiän olevien lasten rikoskierre silloin, kun muilla palveluilla ei voida vastata lapsen tarpeisiin. Lisäksi lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitetuja yksiköitä koskevalla sääntelyllä pyritään parantamaan lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tosiasiallisesti päästä tarvitsemiinsa lastensuojelun ja terveydenhuollon palveluihin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esityksen tavoitteita perusteltuina ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä. Esityksessä ehdotetut muutokset vahvistavat lapsen oikeutta suojeluun, selkeyttävät rajoitustoimien käyttöä sekä parantavat viranomaisten toimivaltuuksia ja yhteistyötä erityisesti tilanteissa, joissa lapsi on luvatta poissa sijaishuollosta. Valiokunta ehdottaa kuitenkin jäljempänä mietinnössään muutoksia sijoitetun lapsen oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja suojeluun, aineiden ja esineiden poisottamista, kuntouttavaa suljettua laitospalvelua, erityisen huolenpidon jaksoa, lastensuojelulaitoksesta luvatta poissaolevan lapsen etsintää ja palauttamista sekä valtion lastensuojelulaitosta koskevaan sääntelyyn.

Esityksen taustalla on pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan lastensuojelulainsäädäntöä uudistetaan kahdessa vaiheessa. Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä on kyse uudistuksen ensimmäisestä vaiheesta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vuonna 2008 voimaantullutta lastensuojelulakia on muutettu lukuisia kertoja, mikä on tehnyt sääntelystä sirpaleista, vaikeasti sovellettavaa ja tulkinnanvaraista. Nyt ehdotettavat muutokset lisäävät lain monimutkaisuutta entisestään. Valiokunta pitää lain sovellettavuuden ja lasten oikeusturvan kannalta välttämättömänä, että lastensuojelulaki uudistetaan pikaisesti lain uudistamisen toisessa vaiheessa kokonaisuudessaan.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä lasten ja nuorten haasteelliseen käytökseen pyritään puuttumaan ensisijaisesti kontrollia ja rajoituksia lisäämällä ilman, että samanaikaisesti vahvistetaan lapsia ja perheitä tukevia ennaltaehkäiseviä palveluja sekä lapsen tarvitsemaa hoitoa ja kuntoutusta koskevia

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

palveluja, joilla voidaan vähentää raskaampien palvelujen tarvetta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että lastensuojelulain uudistamisen toisessa vaiheessa vahvistetaan hallitusohjelman mukaisesti varhaista tukea, moniammatillista lapsiperhetyötä ja lastensuojelun avopalveluita.

Perustuslakivaliokunta pitää esityksessä antamassaan lausunnossa (PeVL 56/2025 vp) ehdotettuja muutoksia perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta monin tavoin merkityksellisinä. Lapsia on perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Lastensuojelulla pyritään toteuttamaan perustuslain 19 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattua oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sekä julkiselle vallalle perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyä tehtävää tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Ehdotetut säännökset toisaalta mahdollistavat puuttumisen lapsen itsemääräämisoikeuteen ja useisiin muihin perusoikeuksiin, kuten perustuslain 7 §:ssä turvattuun vapauteen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, lastensuojelulakia koskeva 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen sijoitetun lapsen oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun koskevasta 4 a §:stä ja lapsen kiinniottoa koskevasta 69 b §:stä tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Lisäksi perustuslakivaliokunta esittää lausunnossaan huomioita tavanomaisten kasvatuksellisten toimenpiteiden ja rajoitustoimenpiteiden väliseen rajanvetoon, pakottavien velvoitteiden muuttamisesta tavanomaisiksi toimivaltasäännöksiksi, varojen ja maksuvälineiden poisottamiseen sekä alle 12-vuotiaiden lasten sijoittamisesta kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun.

Kasvatuksellisten rajojen asettaminen

Esityksessä ehdotetaan lastensuojelulain 4 a §:ää muutettavaksi kokonaan siten, että siinä säädetään kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeudesta tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Säännös koskee niin laitokseen sijoitettuja lapsia kuin perhehoitoon sijoitettuja lapsia. Ehdotetun 4 a §:n 1 momentin mukaan sijoitetun lapsen hyvä hoito ja kasvatus, lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin on turvattava siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota toimiin, joilla suojellaan lapsen psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä tuetaan sosiaalista kehitystä.

Ehdotetun 4 a §:n 2 momentin mukaan lapsen tasapainoisen kehityksen ja erityisen suojelun toteuttamiseksi lapselle voidaan asettaa rajoja, vaikka lapsi olisi rajoista eri mieltä. Myös lapsen tarvitsemien rajojen turvaamiseksi lapsen fyysiseen koskemattomuuteen voidaan säännöksen mukaan puuttua, jos se on välttämätöntä. Säännöksen mukaan lapsen hoito, kasvatus, valvonta ja huolenpito ei saa olla lasta alistavaa tai muulla tavoin hänen ihmisarvoaan loukkaavaa eikä se saa sisältää lain 11 luvussa tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää säännöksen tavoitetta selkiyttää kasvatuksellisten käytäntöjen ja laitoshoidossa mahdollisten rajoitustoimenpiteiden välistä rajanvetoa perusteltuna. Eduskunta on edellyttänyt, että sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä arvioidaan ja selkeytetään osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelua (EV 317/2018 vp — HE 237/2018 vp — LA 86/2018 vp). Ehdotettu sääntely tukee valiokunnan näkemyksen mukaan sijoituspaikkojen aikuisten mahdollisuuksia kasvattaa ja pitää huolta sijoitetuista lapsista tarkoituksenmukaisella tavalla sekä luoda lapselle turvallista ja aikuisjohtoista arkea.

Valiokunta korostaa esityksen perusteluissakin (s. 112) esille tuotua lähtökohtaa, että rajojen asettamisen käytössä tulee aina huomioida lapsen yksilölliset taustat ja tarpeet sekä olosuhteet. Kasvatukseen kuuluvia rajoja tulee verrata siihen, mikä on yleisesti hyväksyttyä lapsen ikään ja kehitystasoon suhteutettua tavanomaista kasvatusta ja tarkastella suhteessa siihen, mikä tukee lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Kasvatus on aikaan sidottu ja määrittely muuttuu esimerkiksi tutkimustiedon myötä. Lapsen uskonto, vakaumus ja kulttuuritausta vaikuttavat myös siihen, millaisia kasvatukseen sisältyviä rajoja kyseiselle lapselle voidaan asettaa. Sääntöjen ja rajojen tulee olla johdonmukaisia ja niiden tulee joustaa yksilöllisesti lapsen iän ja kehitystason huomioivalla tavalla. Valiokunta painottaa, että kasvatuksellisten rajojen asettaminen asettaa korkeat vaatimukset lapsen sijoituspaikan henkilökunnan osaamiselle sekä kyvyille luoda luottamuksellinen suhde lapseen ja huomioida lapsi yksilönä.

Valiokunta ehdottaa säännöstä täsmennettäväksi siten, että se rajautuu ehdotettua vahvemmin lapsen tavanomaiseen kasvatukseen ja suojeluun liittyvien rajojen asettamiseen poistamalla säännöksestä maininta erityisestä suojelusta ja lisäämällä siihen maininta siitä, että lapselle voidaan asettaa ikä- ja kehitystason mukaisia rajoja vastaavalla tavalla kuin vanhemmat voivat asettaa rajoja lapsen tavanomaisessa kasvatustarkoituksessa. Valiokunta myös ehdottaa, että säännöksestä poistetaan maininta siitä, että rajoja voidaan asettaa, vaikka lapsi olisi eri mieltä. Valiokunnan näkemyksen mukaan rajojen asettaminen tarkoittaa jo itsessään sitä, että aikuinen asettaa säännön, jonka tavoitteena on lapsen edun toteutuminen eikä lapsi itse välttämättä vielä osaa tai kykene toimimaan oman etunsa kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Valiokunta myös painottaa, että rajojen asettamisesta tulee aina keskustella lapsen kanssa ja ottaa hänen mielipiteensä huomioon rajoja asetettaessa. Lapsen osallisuuden vahvistamiseksi valiokunta ehdottaa säännöstä täydennettäväksi siten, että rajoista tulee ensisijaisesti keskustella lapsen kanssa ja lapsen mielipide tulee selvittää lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla siten kuin lastensuojelulain 20 §:n 1 momentissa säädetään.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotetun 4 a §:n 2 momentin sanamuoto näyttää oikeuttavan varsin avoimen puuttumisen lapsen perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Lainkohdan perustelujen (s. 113) mukaan puuttumisessa fyysiseen koskemattomuuteen ei ole kyse 11 luvussa säädetystä kiinnipidosta ja siihen liittyvästä voimankäytöstä, vaan suojelu- ja kasvatustarkoituksessa toteutetusta fyysisestä koskemisesta lapseen ja rajojen asettamisesta. Esimerkkinä perusteluissa mainitaan sijoitetun lapsen ohjaaminen fyysisesti kevyesti olkapäältä. Perusteluissa esitetty tulkinta ei kuitenkaan perustuslakivaliokunnan mukaan saa tukea säännöksen sanamuodosta. Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotetusta 4 a §:n 2 momentista tulee perustuslain 7 §:n 1 ja 3 momenttiin liittyvistä syistä poistaa maininta oikeudesta puuttua lapsen fyysiseen

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

koskemattomuuteen tai säännöksen sanamuotoa on täsmennettävä niin, että oikeus puuttua lapsen fyysiseen koskemattomuuteen rajautuu pykälän perusteluissa esitettyyn tavanomaisessa suojele- ja kasvatustarkoituksessa toteutettuun fyysiseen koskemiseen. Tällainen muutos on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta 1. lakiehdotuksen 4 a §:n 2 momenttia muutettavaksi jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatulla tavalla niin, että lapseen voidaan koskea fyysisesti vain tavanomaisessa suojele- ja kasvatustarkoituksessa. Voimankäyttö ei siten saa olla luonteeltaan lapsen 11 luvun sääntelyssä tarkoitettua kiinnipitoa vastaavaa tarkoitukseltaan, kestoaltaan tai intensiteetiltään. Lapsen edun huomioon ottamisen korostamiseksi valiokunta ehdottaa lisäksi täydennettäväksi fyysisen koskemisen edellytyksiä siten, että fyysisen koskemisen tavanomaisessa suojele- ja kasvatustarkoituksessa tulee olla lapsen edun turvaamiseksi välttämätöntä.

Valiokunta korostaa, että tavanomaisessa kasvatuksessa käytettävä fyysinen koskeminen riippuu myös lapsen iästä. Esimerkiksi vauvojen ja pikkulasten kasvatusta ja hoitamista saattavat edellyttää toistuvasti fyysisiä toimia, kuten sylissä rahoittamista ja kiinnipitoa lasten suojelemiseksi. Jos taas esimerkiksi teini-ikäisen sijoitetun lapsen kanssa joudutaan toistuvasti tilanteisiin, jotka edellyttävät lapsen fyysiseen koskemattomuuteen puuttumista, tulee valiokunnan näkemyksen mukaan sijoituspaikan sopivuutta lapsen tarpeisiin arvioida siten kuin lastensuojelulaisissa muutoin säädetään.

Valiokunta pitää ehdotettua sääntelyä tarpeellisenä erityisesti vahvistamaan perhehoidon ensisijaisuutta suhteessa laitoshuoltoon. Esityksen mukaan kasvatuksellisten keinojen koettu vähäisyys perhehoidossa on voinut johtaa lapsen sijoituspaikan muuttamiseen lastensuojelulaitokseen, vaikka sijoituspaikan muutos ei olisi muuten lapsen edun mukaista. Valiokunta kuitenkin tunnistaa, ettei ehdotettu sääntely täysin poista kasvatuksellisten käytäntöjen ja rajoitusten välisen rajan epäselvyyttä. Sääntelyn soveltamisen kannalta haastaviksi etenkin perhehoidon osalta jäävät edelleen ne käytännön tilanteet, joissa ollaan lähellä toimia, joista säädetään lain 11 luvussa rajoituksina. Valiokunnan näkemyksen mukaan rajanvedon haasteellisuus korostaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja laillisuusvalvojien roolia lapsen edun toteutumisen varmistamisessa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuutena on varmistaa, että kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeuksista huolehditaan ja että lasta kohdellaan sijoituspaikassaan asianmukaisesti ja hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuun korostamiseksi valiokunta ehdottaa säännöstä täydennettäväksi siten, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on valvoa sijoituspaikan kasvatuskäytäntöjä osana lapsen edun toteutumista sijoituksen aikana.

Aineiden ja esineiden poisottaminen kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta

Esityksessä ehdotetaan lastensuojelulakiin lisättäväksi uusi 4 b §, jonka 1 momentin mukaan kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta tulee ottaa pois aineet ja esineet, kuten alkoholi ja tupakkatuotteet, joita alle 18-vuotias ei saa lainsäädännön nojalla pitää hallussaan. Lisäksi pykälän 2 momentin mukaan lapselta on otettava pois tietyin edellytyksin myös muut kuin 1 momentissa mainitut aineet tai esineet, rahavarat, maksuvälineet tai muut näihin verrattavat

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

välineet hyödykkeet tai omaisuus (3 mom.) sekä lapsen hallussa olevat viestinnän mahdollistavat laitteet tai muut välineet, jos ne vaarantavat lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijaishuoltopaikan järjestystä tai vahingoittaa omaisuutta (4 mom.). Poisottamisesta on säännösehdotuksen mukaan ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle tai muulle hyvinvointialueen toimivaltaiselle viranhaltijalle.

Valiokunta pitää perusteltuna ja nykytilaa selkeyttävänä nimenomaista säännöstä lapselle tai muille henkilöille vahingollisten aineiden ja esineiden poisottamisesta. Sääntelyn avulla voidaan tukea lapsen päihteetöntä elämää ja estää väkivaltaista käyttäytymistä. Erityisesti perhehoitajilla on ollut hyvin rajatut keinot aineiden ja esineiden poisottamiseen, jos lapsi ei suostu niitä vapaaehtoisesti luovuttamaan tai myönnä, että hänellä on tällaisia aineita tai esineitä hallussaan. Valiokunta korostaa, että lastensuojelulain 11 luvun mukaisten rajoitustoimenpiteiden käyttö esineiden ja asioiden poisottamisessa on kuitenkin ehdotettujen muutosten jälkeenkin mahdollista vain lastensuojelulaitoksessa lastensuojelulain 65, 66, 66 a ja 67 §:ään ehdotetun sääntelyn perusteella. Näin ollen perhehoitajilla ei ole oikeutta tehdä henkilötarkistusta ja tarkistaa esimerkiksi lapsen tavaroita, vaikka aikuisella olisi vahva epäily siitä, että lapsella on hallussaan poisotettavia aineita tai esineitä. Lisäksi valiokunta painottaa, että esityksen perustelujen mukaisesti lapsen kanssa tulee ensisijaisesti keskustella ja kannustaa häntä toimimaan vapaaehtoisesti.

Myös perustuslakivaliokunta pitää lausunnossaan selvänä, että ehdotetulle sääntelylle on lapsen itsensä ja muiden henkilöiden perusoikeuksien suojaamiseen liittyvät hyväksyttävät ja painavat perusteet. Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin lausunnossaan huomiota siihen, että aineiden ja esineiden poisottoa koskevan sääntelyn suhde lastensuojelulain 11 luvussa säädettyihin rajoitustoimenpiteisiin jää varsin epäselväksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan lain 4 b §:ssä vaikuttaa ainakin osin olevan kyse tavanomaisista kasvatuksellisista toimenpiteistä ja osin rajoitustoimenpiteistä. Epäselvyys kytkeytyy ainakin osin siihen, että säännösten sanamuoto mahdollistaa laajemman puuttumisen lapsen oikeuksiin kuin mitä perustelujen valossa vaikuttaa tarkoitetun. Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnittää oikeasuhtaisuuden kannalta huomiota siihen, että 4 b §:n soveltamisala on laaja ja että siinä tarkoitetut aineet ja esineet eivät ole keskenään yhteismitallisia. Ehdotettu 4 b § on lisäksi muotoiltu velvollisuudeksi ottaa pois siinä tarkoitetut aineet ja esineet. Perustuslakivaliokunnan mukaan sääntely tulisi perusoikeuksien rajoitukseen kohdistuvan oikeasuhtaisuusvaatimuksen vuoksi muotoilla perusoikeuksiin puuttumiseen oikeuttaville säännöksille ominaiseen tapaan valtuuttavaksi (esim. ”voidaan ottaa pois”). Lisäksi perustuslakivaliokunnan mukaan 4 b §:n 3 momenttiin on syytä lisätä nimenomainen maininta siitä, että varojen tai maksuvälineiden poisottamisesta huolimatta lapsella tulee olla mahdollisuus käyttää varojaan hyväksyttäviin tarkoituksiin valvotusti.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että säännöksessä tarkoitettujen aineiden, esineiden ja välineiden poisottaminen tulee aina perustua yksilökohtaiseen harkintaan, jossa otetaan huomioon lapsen etu. Valiokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvatulla tavalla muutettavaksi 1. lakiehdotuksen 4 b §:ää perustuslakivaliokunnan ehdottamalla tavalla siten, että säännös mahdollistaa perhehoitajalle, ammatillisen perhekodin työntekijälle tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalle henkilölle harkintaa aineiden ja esineiden poisottamisessa.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia täydennettäväksi maininnalla siitä, että rahavarojen, maksuvälineiden tai muiden näihin verrattavien välineiden poisottamisesta huolimatta rahavarojen käyttö hyväksyttäviin tarkoituksiin, kuten lapsen harrastusmenoihin, tulee mahdollistaa lapselle valvotusti. Lisäksi valiokunta ehdottaa säännöstä täydennettäväksi voimassa olevaa lastensuojelulain 65 §:n 3 momenttia vastaavasti siten, että säännös mahdollistaa rahavarojen, maksuvälineiden ja muihin näihin verrattavien välineiden, hyödykkeiden tai omaisuuden poisottamisen myös tilanteissa, joissa näiden käyttö vaarantaa lapsen oman tai toisen lapsen sijoituksen tarkoituksen toteutumista, kuten esimerkiksi päihteettömyyden.

Viestintävälineiden poisottamista koskevaa pykälän 4 momenttia valiokunta ehdottaa täydennettäväksi maininnalla siitä, että poisottaminen on mahdollista, jos niiden käytön tavanomainen rajaaminen ei ole riittävää. Valiokunta toteaa, että tavanomaiseen kasvatukseen kuuluva digilaitteiden käytön rajaaminen on jo nykyisin mahdollista myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla. Lastensuojelun sijaishuollossa voidaan myös soveltaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Opetushallituksen julkaisemia digitaalisten laitteiden vapaa-ajan käytön kansallisia suosituksia 0—13-vuotiaille. Parhaillaan valmistelussa on myös suositukset noin 13—18-vuotiaille nuorille. Valiokunta pitää tärkeänä, että kansalliset suositukset digitaalisten laitteiden käytöstä otetaan huomioon myös lastensuojelun laatusuosituksessa ja muussa ohjeistuksessa. Lisäksi valiokunta korostaa lapsen läheissuhteiden ylläpitämisen tärkeyttä sijoituksen aikana. Säännöksessä edellytetään, että viestintävälineiden poisottamisesta huolimatta lapsen yhteydenpito on turvattava muilla tavoin, esimerkiksi sijoituspaikan omilla laitteilla.

Lastensuojelulakiin lisättäväksi ehdotetun 4 c §:n mukaan aineen tai esineen poisottamista ei saa jatkaa pidempään kuin se on 4 b §:ssä tarkoitettu syytä ja lapsen ja hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä. Poisottamisesta on säännöksen mukaan tehtävä päätös, jos poisotettua ainetta tai esinettä ei palauteta lapselle heti tilanteen rauettua. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta huomiota siihen, ettei laissa ehdoteta säädettäväksi esimerkiksi rahavarojen tai viestintävälineen poisottamisen enimmäiskestosta tai siitä, että poisottamisen välttämättömyyttä arvioitaisiin määräajoin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että säännökseen on haastavaa määritellä enimmäisaikaa ilman, että siitä tosiasiallisesti muodostuu vähimmäisaika. Aineen tai esineen poisottaminen ja päätöksen kesto ovat tapauskohtaisia ja riippuvat lapsen yksilöllisestä tilanteesta. Valiokunta korostaa, että poisottamisen keston rajaaminen siihen, mikä on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä, rajaa poisottamisen tosiasiallista kestoja ajallisesti. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta ja yksilökohtaisen harkinnan vahvistamiseksi valiokunta ehdottaa kuitenkin aineen ja esineen poisottamisen päätöksentekoa koskevaa 4 c §:ää täydennettäväksi siten, että aineen ja esineen poisottamisen välttämättömyyttä on arvioitava määräajoin. Arvioinnin ajankohdan ja tiivyyden tulee valiokunnan näkemyksen mukaan määräytyä lapsen yksilöllisen tilanteen, psyykkisen, emotionaalisen ja fyysisen voimien, aineen tai esineen luonteen sekä sen käytöstä lapselle aiheutuneen tai aiheutuvan riskin perusteella. Valiokunta pitää tärkeänä, että poisottamisen jatkamisen edellytykset arvioidaan säännöllisesti ja lisäksi aina silloin, kun lapsen tilanne tai olosuhteet muuttuvat. Arviointi perustuu lapsen sen hetkiseen tilanteeseen eikä poisottamista tule ylläpitää varmuuden vuoksi.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Esityksessä ehdotetaan myös laitoshoidossa mahdollisiin 11 luvun mukaisiin rajoituksiin muutoksia, joilla pyritään mahdollistamaan laitoshoidossa olevien lapsien nykyistä parempi suojeleminen. Aineen ja esineen poisottamiseen voidaan lastensuojelulaitoksessa käyttää välttämättömiä voimakeinoja lastensuojelulain 65, 66, 66 a ja 67 §:ään ehdotetun sääntelyn perusteella. Yhteydenpidon rajoittamisesta voidaan jatkossa päättää myös suhteessa niihin henkilöihin, joita ei tunneta, mutta jotka vaikuttavat lapsen itseään vahingoittavaan käyttäytymiseen, kuten rikosten tekemiseen tai päihteiden käyttämiseen. Näissä tilanteissa lapsen yhteydenpidon turvaaminen edellyttää, että päätöksessä mainitaan kaikki ne lapselle läheiset henkilöt, joihin lapsi voi pitää yhteyttä.

Esityksessä ehdotetaan myös nykyisen kiinnipitämistä laitoshoidossa koskevan 68 §:n säännöksen muuttamista. Ehdotetussa säännöksessä todetaan selvyuden vuoksi jo voimassa oleva tulkinta siitä, että kiinnipitäminen on voimakeinon kohdistamista lapseen, jonka sallittavuuden rajana on rikoslain 4 luvun 6 §:n 2 momentissa säädetty tarpeellisuus- ja puolustettavuusvaatimus. Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta hoidollisuudesta ja huollollisuudesta, koska rajoitustoimena kiinnipito ei ole hoidollista tai huollollista, vaan sen tarkoituksena on rauhoittaa lapsi ja estää vakavamman vahingon sattuminen. Valiokunta korostaa säännöksessä todettua lähtökohtaa siitä, että kiinnipitämisen sisältyvän voimankäytön tulee olla aina puolustettavaa lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen sekä kokonaisuutena arvioiden välttämätöntä, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen on myös toteutettava lapselle turvallisella, hänen ikänsä, sukupuolensa, kulttuuri- ja uskonnollinen taustansa sekä yksilöllinen tilanteensa huomioivalla tavalla. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotetut muutokset osaltaan parantavat mahdollisuuksia lapsen erityiseen suojeeluun ja ehkäisevät esimerkiksi lapsen päihteiden käyttöä tai osallistumista rikolliseen toimintaan. Valiokunta kuitenkin korostaa, että esitetyt muutokset laitoksen henkilöstön toimivaltaan edellyttävät työntekijöiden riittävää koulutusta ja osaamista voimakeinojen käyttöön. Lisäksi lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille on annettava riittävästi tietoa heidän käytössään olevista oikeussuojakeinoista.

Luvattomia poissaoloja sijaishuollosta koskevat muutokset

Esityksessä ehdotetaan useita muutoksia sijaishuollosta luvattomien poissaolojen estämistä sekä luvatta poissaolevien lasten palauttamista koskevaan sääntelyyn. Esityksen (s. 11) mukaan jopa 7—15 prosenttia lastensuojelun sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista poistuu luvatta sijoituspaikastaan jossain sijoituksensa vaiheessa. Poliisin tietojärjestelmään pohjautuneen arvion mukaan vuonna 2020 luvattomia poissaoloja oli 3 733. Sijaishuollosta luvatta poissaolevat lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja usein konkreettisessa vaarassa sekä riskissä alistua hyväksikäytölle, rikoksille sekä seksuaaliväkivallalle. He saattavat myös itse tehdä rikoksia esimerkiksi päihteiden käyttöä rahoittaakseen.

Lastensuojelulakiin ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen luvatta laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Säännös koskee kiinnipitämistä luvattoman poistumisen estämiseksi lastensuojelulaitoksessa ja sen piha-alueella. Edellytyksenä kiinnipitämiselle on, että

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

lapsi poistumisellaan asettaa itsensä tai toisen henkilön alttiiksi terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvalle vaaralle.

Lisäksi lain 69 a §:n säännös toimista luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi ehdotetaan uudistettavaksi kokonaisuudessaan. Nykytilaa vastaavasti lastensuojelulaitoksesta luvatta poissa olevan lapsen etsintävelvoite on ensisijaisesti lastensuojelulaitoksella, jonka on viipymättä ilmoitettava luvatta poissaolevasta lapsesta lapsen sijoituksesta vastaavalle hyvinvointialueelle, jonka on puolestaan viipymättä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Päätöksen lapsen palauttamisesta tekee lähtökohtaisesti lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Kiireellisissä tilanteissa palauttamisen voi myös ratkaista laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Erikseen ehdotetaan säädettäväksi siitä, että laitos ei voi toteuttaa lapsen etsintää ja palauttamista ostopalveluna. Valiokunta korostaa järjestämistä vastuullisen sijoittajahyvinvointialueen vastuuta sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneen lapsen edun ja turvallisuuden varmistamisessa.

Esityksessä ehdotetaan myös madallettavaksi kynnystä saada sijaishuoltopaikastaan luvatta poissaolevan lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot lapsen etsinnän jouduttamiseksi. Valiokunta korostaa esityksessä todettua lähtökohtaa, että sääntelyn tarkoituksena ei ole, että kaikista luvatta poissaolevista lapsista automaattisesti pyydetään paikannustiedot, vaan asiassa on tehtävä aina lapsikohtainen riskiarviointi, jonka perusteella jatkotoimista päätetään. Paikannuskynnyksen madaltaminen voi jatkossa koskea esimerkiksi tilanteita, joissa lapsi on ollut pidempään poissa, eikä häntä muilla keinoilla ole löydetty ja sosiaaliviranomaisella on lapsen tuntevana tosiasiallisesti perusteltu käsitys siitä, että lapsi on vaarassa.

Sijaishuollosta luvatta poissaolevan lapsen palauttaminen tarkoittaa käytännössä lapsen kiinniottamista ja kiinniotetun lapsen kuljettamista. Sosiaalihuollon viranomaisella ja lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on edellä kuvatuin tavoin ehdotetun 68 a §:n perusteella oikeus laitosalueella pitää lapsesta kiinni luvattoman poistumisen estämiseksi. Edelleen laitosalueen ulkopuolella laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja sosiaalihuollon toimivaltaisella viranhaltijalla on ehdotetun 69 b §:n nojalla lapsen kiinni ottamiseksi oikeus pitää lapsesta kiinni, jotta lapsi voidaan siirtää kuljetukseen käytettävään kulkuvälineeseen. Kiinnioton turvallisuuden varmistamiseksi lapselle voidaan tehdä henkilötarkastus ja häneltä voidaan ottaa pois ne aineet ja esineet, jotka muutoinkin lapselta voidaan ehdotetun 4 b §:n perusteella ottaa pois. Sääntelyssä sallitaan toimivaltuuksien yhteydessä välttämätön voimankäyttö, mutta toimien on aina oltava puolustettavia lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsinnästä ja palauttamisesta säädetään ehdotetussa 69 d §:ssä vastaavatyypillisesti kuin ehdotetaan säädettäväksi laitoksesta luvatta poissaolevan lapsen osalta ottaen kuitenkin huomioon sen, että perhehoidon työntekijällä ei ole samanlaisia toimivaltuuksia kuin sosiaalihuollon viranomaisella lapsen etsinnässä ja palauttamisessa. Perhehoidossa olevan lapsen etsinnän ja palauttamisen saa toteuttaa vain toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija ja mahdollisuus voimakeinojen käyttöön on ainoastaan toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla. Perhehoitajalla ei myöskään ole velvoitetta lähteä

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

etsimään perhekodista luvattomasti poissaolevaa lasta, mutta sääntely ei sitä estä, jos perhekodin tilanne sen mahdollistaa.

Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina lastensuojelulaitoksesta luvatta poissa olevien lasten etsimisen ja palauttamisen tehostamiseksi. Luvattomasti poissaolevien lasten palauttamisen kannalta on ollut ongelmallista, että lastensuojelulaissa ei ole ollut säännöksiä sosiaalihuollon viranomaisen tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön toimivallasta ottaa lapsi kiinni kuljetukseen käytettävän kulkuvälineen ulkopuolella. Valiokunta kuitenkin kiinnittää asiantuntijakuulemisen perusteella huomiota siihen, että sosiaalihuollon viranhaltijoilla tai lastensuojelulaitoksen henkilökunnalla ei ole aina riittävää koulutusta tai osaamista kiinnipitoon tai voimaankäyttöön, mikä voi vaarantaa niin työntekijöiden, lasten kuin sivullisten turvallisuuden. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa nostettiin esille myös esityksessäkin tunnistettu riski ehdotettujen muutosten mahdollisista vaikutuksista lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön ja lapsen väliseen suhteeseen ja vastakkainasettelun lisääntymiseen.

Valiokunta korostaa, että lapsen edun mukaista on pyrkiä ensisijaisesti ennaltaehkäisemään lasten luvatta poistumista sijaishuollosta vahvistamalla lapsen tietoa ja ymmärrystä sijoituksesta ja sijaishuollon sisällöstä sekä tavoitteista sekä lisäämällä lapsen luottamusta sijaishuoltoon. Luvattoman poissaolon tilanteissa korostuu sosiaalihuollon toimivaltaisten viranhaltijoiden ja lastensuojelulaitosten henkilökunnan ammattitaito ja osaaminen. Heidän on osattava ennakoita tilanteiden kehittymistä ja pystyä toimimaan niin, etteivät tilanteet eskaloitu tai, että ne saadaan hoidettua tilanteissa mukana olevien turvallisuus huomioiden. Valiokunta pitää välttämättömänä, että ehdotetuista muutoksista järjestetään sosiaalihuollon viranhaltijoille riittävää koulutusta osaamisen varmistamiseksi ja voimakeinojen käyttöön liittyvän rikosoikeudellisen sääntelyn tunnistamiseksi. Koulutuksen järjestämiseen on myös turvattava riittävät resurssit.

Ehdotetun 69 §:n 2 momentin mukaan jos laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tai toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan perustellun käsityksen mukaan lapsi on asunnossa tai muussa olinpaikassa ja lapsen terveys, kehitys tai turvallisuus on vakavasti vaarassa, laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan, jos asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsy on lapsen terveyden tai kehityksen suojelemiseksi taikka turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan säädettäväksi ehdotettavassa toimivaltuudessa on kyse kotirauhan piiriin ulottuvasta toimenpiteestä perusoikeuksien turvaamiseksi perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamalla tavalla. Lausunnon mukaan perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä on katsottu, että esimerkiksi kotirauhan piiriin ulottuvissa tarkastuksissa on kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua merkittävän julkisen vallan käyttämisestä, minkä vuoksi niitä ei voida antaa muiden kuin viranomaisten tehtäväksi. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotettu oikeus on perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti rajattava niin, ettei muulla kuin viranomaisella ole tällaista toimivaltaa. Tällainen muutos on edellytyksenä lain käsittelylle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa sääntelyä muutettavaksi perustuslakivaliokunnan

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

lausunnon johdosta niin, että vain toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä asuntoon tai muuhun kotirauhan piiriin kuuluvaan tilaan.

Esityksen mukaan lastensuojelun toimivaltuuksien lisääminen todennäköisesti vähentää poliisin virka-apun tarvetta ja auttaa kohdentamaan lastensuojelun ja poliisin resursseja tarkoituksenmukaisella tavalla. Valiokunta kuitenkin korostaa, että työntekijöiden tulee jatkossakin tunnistaa tilanteet, jossa tarvitaan poliisin toimivaltuuksia, ja poliisilla on velvollisuus antaa virka-apua. Poliisin virka-apua koskevan sääntely ehdotetaan esityksessä koottavan uuteen 69 e §:ään, jonka mukaan jatkossa myös viranomaisen lukuun toimiva lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi pyytää poliisin virka-apua, mikä voi osaltaan joututtaa lapsen palautustilanteita. Valiokunta pitää myönteisenä, että esityksen mukaan osana toimeenpanon tukea on tarkoitus myös päivittää nykyinen sosiaali- ja terveysministeriön, Poliisihallituksen sekä hätäkeskuksen yhteistyössä tekemä ohjeistus koskien luvattomia poistumisia sijaishuoltopaikasta. Valiokunta pitää tärkeänä, että ohjeessa täsmennetään myös hyvinvointialueiden keskinäisen virka-apun antamista luvattoman poissaolon tilanteissa.

Lastensuojelun ja psykiatrian yhteiset yksiköt

Esitykseen sisältyy myös ehdotukset, jotka liittyvät lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitettujen lastensuojelun palveluyksiköiden toteuttamiseen. Palvelusta tai sen sisällöstä ei ehdoteta säädettäväksi laissa, vaan lastensuojelulakiin ja terveydenhuoltolakiin ehdotetaan lisättäväksi informatiivisluonteiset viittaukset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja sen nojalla annetun niin sanotun YTA-asetuksen (Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta 309/2023) yhteistyövelvoitteisiin vaativien lastensuojelupalvelujen turvaamisessa. YTA-alueita ohjeistetaan erikseen laaditulla ohjausasiakirjalla (YTA-sopimisen soveltamisohje 202569) sopimaan lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitetuista yksiköistä niin, että kaikilla YTA-alueilla on vähintään yksi lastensuojelun yksikkö, jonne yliopistosairaalan erikoissairaanhoido tarjoaa psykiatrian avopalveluja ja tukea. Yksiköiden kehittämiseen on sisällytetty 0,5 miljoonaa euroa valtionavustusta vuodelle 2026.

Valiokunta pitää lastensuojelun ja psykiatrian yhteisiä yksiköitä välttämättömänä vaikeasti oireilevien ja samanaikaisesti sekä sijaishuollon että mielenterveyden hoidon tarpeessa olevien lasten riittävän hoidon ja tuen varmistamiseksi. Yhteisten yksiköiden tavoitteena on ehkäistä lapsen palvelujen ja vastuiden pirstoutumista sekä vähentää toistuvia siirtymiä lastensuojelulaitoksen ja psykiatrisen osastohoidon välillä sekä tilanteita, joissa kumpikaan järjestelmä ei kykene vastaamaan lapsen tarpeisiin kokonaisvaltaisesti. Psykiatristen palvelujen jalkautuminen sijaishuollon arkeen voi pitkällä aikavälillä parantaa hoidon jatkuvuutta ja vaikuttavuutta sekä vähentää kuormittavaa ja tehottomampaa palvelujen käyttöä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa ehdotettua sääntelyä on kuitenkin pidetty riittämättömänä turvaamaan riittävien psykiatristen palvelujen sekä yhteensovitettujen palvelujen saatavuutta ja katsottu, että yhteensovitettujen yksiköiden palvelun sisällöstä, kohderyhmästä, toteutuksesta ja psykiatrian sekä lastensuojelun yhteistyöstä tulisi säätää ehdotettua selkeämmin ja velvoittavammin.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan lastensuojelun ja psykiatrian yhteisten yksiköiden perustaminen on jo voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain nojalla annetun YTA-sopimusasetuksen vaativien lastensuojelupalveluiden turvaamiseksi asetettujen yhteistyövelvoitteiden perusteella mahdollista ja tällaisia yksiköitä on jo perustettu. Selvityksen mukaan valmistelussa on jouduttu ottamaan huomioon lasten- ja nuorisopsykiatrien saatavuus sekä liian vähäinen määrä suhteessa palvelujärjestelmän lisääntyneisiin tarpeisiin. Yksityiskohtainen velvoittava sääntely voisi selvityksen mukaan olla ristiriidassa lasten- ja nuorisopsykiatrian käytettävissä olevien voimavarojen optimaalisen käytön kanssa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että ehdotetun sääntelyn vaikutuksia lastensuojelun ja psykiatrian yhteisten yksikköjen perustamiseen, riittävyteen, toimintaan sekä sektorien väliseen yhteistyöhön seurataan ja tarvittaessa tarkennetaan sääntelyä ja muutetaan sitä ehdotettua velvoittavammaksi. (*Valiokunnan lausumaehdotus 3*)

Erityisen huolenpidon jaksoa koskevat muutokset

Esityksessä ehdotetaan voimassa olevan erityisen huolenpidon sääntelyn muuttamista sen luonteen selkiyttämiseksi ja havaittujen ongelmien korjaamiseksi. Esityksen 1. lakiehdotuksen 60 a §:n mukaan lapsi voidaan sijoittaa erityisen huolenpidon jaksolle, jos lapsen oma käyttäytyminen vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Kyseistä palvelua koskeva sisällöllinen sääntely ehdotetaan siirrettäväksi sijaishuoltoa koskevaan 10 lukuun, jotta palvelun sisällöllinen luonne selkiytyy suhteessa palvelun aikana toimeenpantaviin rajoituksiin ja erityisiin rajoituksiin. Erityinen huolenpito on suljettua sijaishuoltoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta ja muita perusoikeuksia voidaan rajoittaa lastensuojelulain edellyttämällä tavalla.

Erityisen huolenpidon jakson enimmäisaikaa ehdotetaan pidennettäväksi 180 vuorokauteen, koska nykyinen enimmäisaika (30+ 60 vrk) on esityksen mukaan osan sijoitettavien lasten kohdalla riittämätön tavoiteltujen muutosten saavuttamiseksi. Lisäksi uutena sääntelynä esityksessä ehdotetaan, että lapselle voidaan tehdä suunnitelmallisia henkilökatsastuksia lapsen päihdeettömyyden varmistamiseksi. Muutoksen tavoitteena on parantaa esimerkiksi päihdekierteessä olevan lapsen tarpeisiin vastaamista ja jakson vaikuttavuutta. Erityisen huolenpidon jaksosta sekä mahdollisesta jatkosta on annettava valituskelpoiset päätökset.

Valiokunta pitää erityisen huolenpidon jaksoa koskevaan sääntelyyn ehdotettuja muutoksia perusteltuina lapsen oman ja muiden henkeen, terveyteen ja turvallisuuden varmistamiseksi tilanteessa, jossa sijaishuoltopalvelut eivät riitä tai ole lapsen edun mukaisia. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin nostettu esille huoli erityisen huolenpidon paikkojen riittävydestä jaksojen pidentyessä. Esityksen mukaan päällekkäistä sijaishuoltopaikkaa ei tarvitse enää erityisen huolenpidon jakson aikana pitää varattuna, mikä voi asiantuntijakuulemisen perusteella vaarantaa lapsen hoidon jatkuvuuden. Valiokunta painottaa esityksessään todettua lähtökohtaa siitä, että lapsen aiemman sijaishuoltopaikan irtisanomisessa on otettava huomioon lapsen kokonaistilanne ja tehtävä yksilökohtaista harkintaa. Valiokunnan näkemyksen mukaan aiemman sijaishuoltopaikan irtisanomista ei tule käyttää säästökeinona. Valiokunta toteaa, että mahdollisuus toteuttaa jatkossa erityisen huolenpidon jakso myös lapsen

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

omassa sijaishuoltopaikassa palvelun tuottamiselle asetettujen edellytysten täytyessä voi joissain tilanteissa helpottaa paikkojen riittävyyttä ja turvata jatkuvuutta.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

Esityksessä ehdotetaan uuden kuntouttavan suljetun laitospalvelun perustamista, johon voidaan 1. lakiehdotuksen 49 a §:n perusteella sijoittaa 12 vuotta täyttänyt lapsi, joka aiheuttaa vakavaa vaaraa omalle tai muiden turvallisuudelle käyttämällä väkivaltaa tai tekemällä muita rikollisia tekoja, jos palvelu arvioidaan välttämättömäksi alaikäisen suojelemiseksi omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä lapsen tarvitsemien kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi. Alle 12-vuotias lapsi voidaan sijoittaa palveluun vain erityisistä syistä. Kuntouttava suljettu laitospalvelu toteutetaan esityksen mukaan lastensuojelun ympärivuorokautisena sijaishuoltona lastensuojelulaitoksessa, johon sijoitettujen lasten liikkumisvapautta ja yhteydenpitoa voidaan rajoittaa kajoavammin ja pidempiaikaisemmin kuin muissa lastensuojelupalveluissa. Palvelu on esityksen mukaan viimesijainen, joten se tulee kyseeseen vain tilanteissa, joissa sijaishuoltoa ei lapsen oman tai muiden turvallisuutta vaarantavan käyttäytymisen vuoksi ole mahdollista järjestää muulla tavoin eikä erityisen huolenpidon jakso taikka muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi suljetun laitospalvelun sijaan. Palvelun sisältö on myös vahvasti lasta kuntouttava. Kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoitetulla lapsella voidaan esityksen mukaan kohdistaa lastensuojelulain 71 §:ssä säädettyjä erityisiä rajoituksia palvelun aikana.

Esityksessä ei aseteta lapsen sijoitukselle kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun enimmäisaikaa, vaan sijoitus kestää niin kauan, kun perusteet kyseiseen palveluun sijoittamiselle ovat olemassa. Päätökset sijoituksen ajalle tehtävistä rajoituksista tehdään kuitenkin erikseen enintään vuodeksi. Palvelun luonteesta johtuen lapsen kuntoutumista ja sijoituksen edellytyksiä on ehdottavan sääntelyn mukaan seurattava neljän kuukauden välein ja sijoitus sekä sen aikaiset rajoitukset tulee lopettaa, jos perusteita sijoitukselle ei enää ole.

Valiokunta pitää ehdotettua kuntouttavaa suljettua laitospalvelua perusteltuna sellaisten lukumäärältään pienen, mutta hyvin vaikeasti oireilevien lasten ja nuorten palvelutarpeeseen vastaamiseksi, joiden päihde- ja rikoskierteen katkaisemiseen tai psyykkisen oireiluun tai vakavaan itsetuhoisuuteen ei mikään nykyinen hoito- tai kuntoutusmuoto pysty vastaamaan. Myös lakivaliokunta katsoo lausunnossaan (LaVL 12/2025 vp), että hallituksen esityksestä ilmenevä tilannekuva alaikäisten rikollisuudesta puoltaa uuden kuntouttavan suljetun laitospalvelun käyttöönottoa erityisen suojelun tarpeessa olevien lasten rikos- ja päihdekierteen katkaisemiseksi. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotetulle sääntelylle on lastensuojelullisia, perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja painavia perusteita. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuitenkin painottaa, että lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä on tarpeen vielä selventää palvelun suhdetta muihin sijaishuollon palveluihin sekä erityisesti erityisen huolenpidon jaksoon.

Palvelun tuottamisvelvoite säädetään esityksessä Valtion lastensuojelulaitokselle, mutta sääntely mahdollistaa myös hyvinvointialueille palvelun perustamisen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yksikään hyvinvointialue ei kuitenkaan ole käynnistämässä palvelua. Esityksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitosten alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot -momentille

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

(33.01.05.) on varattu 2,5 miljoonaa euroa yhden valtion koulukodin muuttamiseksi suljetun kuntouttavan laitoshoidon yksiköksi, mutta palvelun kustannuksia on erittäin vaikea arvioida. Suljetun laitospalvelun paikkamäärän arvioidaan esityksessä olevan jatkossa noin 20—25 paikkaa valtakunnallisesti ja täyttöasteen olevan noin 75 prosenttia. Esityksessä esitetyt vuorokausikustannusarviot vaihtelevat 900 eurosta 2 000 euroon, mutta käyttäen valtion koulukotien hinnaston nykyistä 930 euron hoitopäivähintaa, kustannusten arvioidaan olevan vuositasolla noin 10—12 miljoonaa euroa. Kustannukset katetaan lapsia kyseiseen palveluun sijoitavilta hyvinvointialueilta hoitovuorokausihintoina. Valiokunta pitää tärkeänä, että uuden palvelun kustannuksia seurataan ja myös kevyempien sijaishuoltopaikkojen riittävä saatavuus turvataan.

Lakivaliokunnan lausunnon mukaan kuntouttavalla suljetulla laitospalvelulla on rikosoikeudellisen rangaistuksen piirteitä. Lakivaliokunta on myös nuorisorangaistusta koskevaa esitystä käsitellessään kiinnittänyt huomiota lastensuojelun ja rikosoikeusjärjestelmään suhteeseen (LaVM 7/2026 vp) ja katsonut, että uuden kuntouttavan suljetun laitospalvelun myötä järjestelmien välinen suhde voi entisestään hämärtyä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo lakivaliokunnan tavoin, että tilannetta ja sen kehittymistä tulee jatkossa seurata ja tarvittaessa arvioida mahdollisuuksia selkeyttää ja yhteensovittaa lastensuojelu- ja rikosoikeusjärjestelmiä nykyistä paremmin.

Lakivaliokunta on nyt käsiteltävänä olevasta esityksestä antamassaan lausunnossaan (LaVL 12/2025 vp) arvioinut uutta kuntouttavaa suljettua laitospalvelua suhteessa niin sanottuihin Engel-kriteereihin ja ne bis in idem -sääntöön, koska tämä arviointi puuttuu hallituksen esityksestä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy näiltä osin lakivaliokunnan lausuntoon. Lakivaliokunnan mukaan suljetussa kuntouttavassa laitospalvelussa keskeistä Engel-kriteerien kannalta on se, että palvelun sisältö on lasta vahvasti suojeleva ja kuntouttava ja että tämä toteutuu myös käytännössä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy lakivaliokunnan näkemykseen siitä, että tämä edellyttää riittävien resurssien turvaamista sekä palvelun vaikutusten seurantaan. (*Valiokunnan lausumaehdotus 4*)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että asiantuntijakuulemisen perusteella tutkimustietoa suljettujen laitosten väkivaltariskiä vähentävästä pitkäaikaisesta vaikutuksesta ei ole, minkä vuoksi tällaisen vahvasti perusoikeuksiin puuttuvan toimenpiteen toimeenpanoa ja vaikutuksia tulee seurata huolellisesti. Esityksessä (s. 77) myös tunnustetaan, että kuntouttavista ja väkivaltakäyttäytymistä ehkäisevistä tavoitteista huolimatta suljetun laitospalvelun riskinä voi olla lapsen ohjautuminen muiden väkivaltaisesti käyttäytyvien ja rikoksia tekevien lasten vaikutuspiiriin. Valiokunta pitää tärkeänä, että suljetussa laitoshoidossa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen suojeluun ja hyvinvointiin, henkilöstön osaamiseen sekä luottamuksellisten suhteiden luomiseen sijoitetun nuoren, laitoksen henkilökunnan ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän välillä. Valiokunta korostaa myös ulkoisen valvonnan merkitystä lapsen oikeuksien ja edun turvaamisessa suljetun laitoshoidon aikana.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu koskee lähtökohtaisesti vain 12-vuotta täyttäneitä henkilöitä. Alle 12-vuotias lapsi voidaan 1. lakiehdotuksen 49 a §:n 3 momentin mukaan sijoittaa suljettuun kuntouttavaan laitospalveluun vain erityisestä syystä. Perustuslakivaliokunta pitää lausunnossaan hyvin avoimena säännöstä, jonka mukaan alle 12-vuotiaan lapsen sijoittamiselle

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun vaadittaisiin muiden edellytysten ohella vain erityisten syiden olemassaolo. Vaikka hallituksen esityksen perusteluista (s. 122—123) käy ilmi alle 12-vuotiaan kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoittamisen korkea kynnyks, ei säännöksen sanamuoto kuitenkaan tätä osoita. Lausunnon mukaan 1. lakiehdotuksen 49 a §:n sanamuotoa on syytä kuntouttavan suljetun laitospalvelun voimakkaasti perusoikeuksiin puuttuvan luonteen vuoksi tarkistaa siten, että siitä selvästi käy ilmi alle 12-vuotiaiden osalta kuntouttavaan suljettuun laitoshuoltoon sijoittamisen rajaaminen erittäin poikkeuksellisiin tilanteisiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen siitä, että kynnyks sijoittaa alle 12-vuotias kuntouttavaan suljettuun laitoshuoltoon tulee olla hyvin korkea ja kaikissa tilanteissa tulee ensisijaisesti etsiä muita sijoitusvaihtoehtoja. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa sääntelyä täsmennettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siten, että alle 12-vuotias voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun vain erittäin poikkeuksellisista ja painavista syistä, jos lapsen sijaishuoltoa ei ole mahdollista muutoin lapsen edun edellyttämällä tavalla järjestää. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta valiokunta ehdottaa myös muutettavaksi kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikaisia erityisiä rajoituksia koskevan 71 §:n 2 ja 3 momentin toimivaltuudet tavanomaisiksi toimivaltuuksiksi sekä sitomaan näiden käytön edellä kuvatussa aineiden ja esineiden poisottamista koskevassa 4 b §:ssä säädettyihin edellytyksiin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa ja lakivaliokunnan lausunnossa on kiinnitetty huomiota kuntouttavaan suljettuun laitoshuoltoon sijoittamiseen liittyvän päätöksenteon sääntelyn ja sen myötä myös muutoksenhaun vaikeaselkoisuuteen ja monimutkaisuuteen. Lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun lastensuojelulain 38 §:n 2 momentissa (kiireellinen sijoitus), 38 a §:ssä (kiireellisen sijoituksen jatkaminen) ja 43 §:ssä (huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen) tarkoitetuilla päätöksillä ja päätökseen on kirjattava sijoituksen perusteet ja tavoitteet. Lisäksi kiireellisesti sijoitettu tai huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun myös sijaishuoltopaikan muutosta koskevalla päätöksellä lastensuojelulain 43 §:n 3 momentin mukaan. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti lastensuojelulain 38 §:n mukaan, jos lapsi on 40 §:ssä mainituista syistä välittömässä vaarassa, ja lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotetun sääntelyn perusteella jää jossakin määrin epäselväksi, minkälaisia oikeussuojakeinoja lapsen sijoitusta kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun koskevaan määräajoin tehtävään tarkasteluun mahdollisesti liittyy.

Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan monimutkaisuus johtuu siitä, että sääntely on yhteensovitettu osaksi jo vaikeasti sovellettavan sijaishuoltoon sijoittamista ja sitä koskevaa päätöksentekoa ja muutoksenhakua koskevaa sääntelyä. Selvityksen mukaan lastensuojelulainsäädännön uudistamisen toisessa vaiheessa on tarkoitus uudistaa muun ohella lastensuojelulain päätöksenteko- ja muutoksenhakusääntely erityisesti huostaanotto- ja sijaishuoltoon sijoittamisen osalta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lakivaliokunnan tavoin lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmien uudistamista tärkeänä ja kiirehtii sen aikaansaamista vielä kuluvan vaalikauden aikana. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että eduskunta on jo vuonna 2019 edellyttänyt, että hallitus käynnistää

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin (HE 71/2019 vp—EV 80/2019 vp).

Valiokunta korostaa lapsen läheissuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden turvaamisen merkitystä kuntouttavan suljetun laitospalvelun sekä erityisen huolenpidon jakson aikana. Lastensuojelulain 50 §:n perusteella sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta. Valiokunnan näkemyksen mukaan palveluun sijoitettavien lasten yhteydenpitoa läheisverkostoon ja muihin turvallisiin ihmissuhteisiin tulee tukea yksilöllisesti ja velvollisuus korostuu, mitä pidemmästä erityisen huolenpidon tai suljetun laitoshoidon jaksosta on kyse.

Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsen siirtymävaiheen suunnitteluun erityisen huolenpidon jaksolta tai kuntouttavasta suljetusta laitospalvelusta toiseen sijaishuoltopaikkaan tai jälkihuoltoon. Lapsen täysi-ikäistymisen jälkeen tapahtuva jälkihuolto tulee aina suunnitella yksilökohtaisesti ja sen suunnittelussa lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on keskeinen rooli. Lapsen palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi valiokunta ehdottaa, että kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskevaan 49 e §:n 4 momenttiin ja erityisen huolenpidon jaksoa koskevaan 60 c §:n 2 momenttiin lisätään säännös siirtymävaiheiden suunnittelusta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on lisäksi kiinnitetty huomiota lapsen terveydenhuollon palvelujen turvaamiseen kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana. Kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoitetut lapset tarvitsevat pääsääntöisesti psykiatrista arviointia, mielenterveyspalveluja, lääkehoitoa ja muita terveydenhuollon palveluja.

Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoitetun lapsen terveydenhuollon järjestämisvelvoitteisiin ei esitetä muutoksia suhteessa olemassa olevaan sääntelyyn, joka velvoittaa sijoitushyvinvointialueen, sijoittajahyvinvointialueen ja sijoituspaikan väliseen yhteistyöhön lapsen tarvitsemien terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä. Kuntouttavaan suljettuun palveluun sijoitetun lapsen terveydenhuoltopalvelujen kokonaisuus muodostuu ensisijaisesti laitospalvelussa ammattihenkilöiden toteuttamista terveydenhuollollisista toimenpiteistä sekä sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevista terveyspalveluista. Lastensuojelulain 16 b §:n 1 momentin mukaan sijoitushyvinvointialueen on järjestettävä yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen sekä lapsen tai nuoren sijoituspaikan sijaintikunnan kanssa lapselle tai nuorelle hänen huoltonsa tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet. Terveyspalvelulain 69 §:n mukaan sijoitushyvinvointialueen on järjestettävä lapselle hänen tarvitsemansa terveydenhuollon palvelut yhteistyössä lapsen sijoittajahyvinvointialueen kanssa. Sijoittajahyvinvointialueen on suoritettava sijoitushyvinvointialueelle aiheutuneita kustannuksia vastaava korvaus. Lastensuojelulain 79 §:n mukaan sijoittajahyvinvointialueella on myös valvontavastuu terveydenhuollon palvelujen toteutumisen osalta. Valiokunta korostaa, että lapsilla on aina oltava oikeus saada tarvitsemansa sosiaali- ja terveyspalvelut asuinpaikastaan riippumatta ja pitää välttämättömänä, että lapsen tarpeen mukaisten terveydenhuoltopalvelujen

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

toteutumista ja resursointia kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana seurataan ja sääntelyä tarvittaessa täsmennetään.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin huomiota myös sivistyksellisten oikeuksien turvaamiseen erityisen huolenpidon ja kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana. Valiokunta korostaa, että lastensuojelulain 52 §:n mukaisesti lapsen sivistyksellisten oikeuksien turvaaminen on keskeistä lapsen edun mukaisen sijaishuollon toteuttamisessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen pystytään lähtökohtaisesti turvaamaan, jos erityisen huolenpidon jakso toteutetaan lapsen omassa sijaishuoltopaikassa. Jos näin ei ole, ei erityisen huolenpidon jaksoa voida selvityksen mukaan toteuttaa lapsen omassa sijaishuoltopaikassa. Suljetun laitospalvelun sisältöä koskevan 49 b §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen turvataan pääasiassa laitoksessa toteutuvana opetuksena. Palvelua ensivaiheessa tuottavalla Valtion lastensuojelulaitoksella on perusopetuksen järjestämislupa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan palvelun tuottamista mahdollisesti aloittava hyvinvointialue ei voi saada opetuksen järjestämislupaa, vaan kunnan tulisi järjestää perusopetus ja perusopetuksen jälkeinen opetus. Selvityksen mukaan valmistelussa ei ole arvioitu tähän liittyviä toteuttamistapoja eikä kustannuksia. Valiokunta edellyttää, että jatkovalmistelussa arvioidaan säädösmuutostarpeet ja kustannusvaikutukset siltä varalta, että jokin hyvinvointialue alkaisi tuottaa kuntouttavaa suljettua laitospalvelua. Lisäksi tulee valiokunnan näkemyksen mukaan pikaisesti selvittää, miten kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoitetun lapsen mahdollinen toisen asteen koulutus järjestetään. (*Valiokunnan lausumaehdotus 5*)

Valtion lastensuojelulaitos

Esityksessä ehdotetaan, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annettu laki sekä valtion kasvatustaloksista ja niissä toimivien henkilöiden eläkeoikeuden perusteista annettu laki kumotaan ja niiden sijaan säädetään uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta. Uuden lain tarkoituksena on selkeyttää viraston asemaa itsenäisenä virastona. Lisäksi lain tarkoituksena on selkeyttää viraston ohjausta ja valvontaa sekä päätöksentekoon liittyvää toimivaltaa etenkin suhteessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen.

Esityksen mukaan Valtion lastensuojelulaitos on valtakunnallisesti toimiva virasto, joka muodostuu lastensuojelun palveluyksiköistä (nykyiset koulukotiyksiköt), koulusta ja vankilan perheosastosta sekä näiden yhteisestä hallinnosta. Laitoksen koulun toimipisteet sijaitsevat lastensuojelun palveluyksiköissä ja koululla on johtokunta.

Esityksen mukaan Valtion lastensuojelulaitosta johtaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen enintään viiden vuoden määräajaksi nimittämä Valtion lastensuojelulaitoksen johtaja. Johtajalta edellytetään esityksen mukaan soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa, tehtävän edellyttämää monipuolista kokemusta, käytännössä osoitettua johtamistaitoa ja johtamiskokemusta. Nykyisin voimassa olevan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos asettaa Valtion koulukodeille ja vankilan perheosastolle yhteisen johtokunnan neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Esityksen mukaan

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Valtion lastensuojelulaitokselle ei ehdoteta jatkossa asetettavaksi voimassa olevaa sääntelyä vastaavaa johtokuntaa.

Esityksen mukaan laitoksen tehtävänä on tuottaa lastensuojelulain mukaista laitoshuoltoa sekä järjestää perusopetusta ja tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta sellaisille sijaishuoltoon sijoitetuille lapsille, joita ei voida tarkoituksenmukaisesti kasvattaa ja hoitaa muussa sijaishuollossa ja jotka eivät sairautensa vuoksi tarvitse muualla annettavaa hoitoa. Esityksen mukaan Valtion lastensuojelulaitos velvoitetaan lisäksi tuottamaan uutta kuntouttavaa suljettua laitospalvelua.

Valiokunta pitää ehdotetun uuden Valtion lastensuojelulaitoksesta annettavan lain säätämistä tarkoituksenmukaisena ja sääntelyä selkeyttävänä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin kiinnitetty huomiota siihen, että Valtion lastensuojelulaitoksen johtajalta ei edellytetä laillistetun sosiaalityöntekijän pätevyyttä tai lastensuojelun sijaishuollon vahvaa tuntemusta. Lisäksi tuotu esiin huoli siitä, ettei laitokselle edellytetä asetettavaksi johtokuntaa ja katsottiin laitoksen johtamisen ja valvonnan organisoinnin ja sen perusteiden jäävän osin epäselviksi.

Valiokunta pitää perusteltuna tarkentaa Valtion lastensuojelulaitoksen toiminnasta vastaavalta johtajalta edellytettävää osaamista ja ehdottaa 4. lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin täydentämistä siten, että Valtion lastensuojelulaitoksen toiminnasta vastaavalta johtajalta edellytetään momentissa mainittujen edellytysten lisäksi lastensuojelun sijaishuollon vahvaa tuntemusta. Sen sijaan valiokunta ei pidä perusteltuna muuttaa viraston johtajalta edellytettävää pätevyyttä laillistetuksi sosiaalityöntekijäksi, sillä kyseessä on hallinnollinen tehtävä, joka sisältää virastokokonaisuuden ja siten kolmen erillisen osa-alueen — sijaishuollon, vankilan perheosaston ja koulun — johtamisen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Valtion lastensuojelulaitoksen toimintaa ja johtamista valvotaan asianmukaisesti ja korostaa sosiaali- terveysministeriön ja Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen valvontavastuuta. Esityksen perustelujen (s. 43–44) mukaan johtokunnan kollektiivinen työnantajakavastuusiin liittyvä päätöksenteko on kuitenkin osoittautunut käytännössä byrokraattiseksi ja hankalaksi toteuttaa, etenkin kun jäsenistö ei pääsääntöisesti työskentele yksikössä, johon virkamiesoikeudelliset päätökset vaikuttavat. Johtokunnan tarpeellisuutta ja tehtäväalaa arvioitaessa on huomioitu esityksen perustelujen mukaan myös valtiovarainministeriön ohje valtionhallinnon toimintojen järjestämisessä noudatettavista periaatteista (VM 2021, 44 VN/11537/2021). Kun ministeriön ja viraston päällikön väliin omaksi ja itsenäiseksi toimijakseen tulee johtokunta, on ohjeen mukaan vaarana, että tällainen järjestely hämärtää edellä mainittujen organisaatioiden välistä ohjaus- ja valvontasuhdetta.

Vankilan perheosastopalvelu

Esityksessä ehdotetaan nykytilan selkeyttämiseksi, että Valtion lastensuojelulaitos vastaa vankilan perheosastopalvelun tuottamisesta. Vankilan perheosastopalvelu on vankeusrangaistusta suorittavalle tai tutkintavankeudessa olevalle odottavalle tai pienen lapsen vanhemmalle tarkoitettu lastensuojelupalvelu. Rikosseuraamuslaitos vastaa vankilan turvallisuudesta ja vankien rangaistuksen täytäntöönpanosta ja sen valvonnasta myös vankilan perheosaston osalta. Ehdotetun sääntelyn nojalla Valtion lastensuojelulaitos voi päättää tehtävän

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

antamisesta yksityisen palveluntuottajan hoidettavaksi. Ehdotettu sääntely sisältää säännöksiä yksityistä palveluntuottajaa koskevista vaatimuksista ja velvollisuuksista sekä rikosoikeudellisesta virkavastuusta, hallinnon yleislakien soveltamisesta ostopalvelutoimintaan sekä yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta ja valvonnasta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy lakivaliokunnan näkemykseen siitä, että harkittaessa vankilan perheosastopalvelun antamista yksityisen palveluntuottajan hoidettavaksi erityistä huomiota tulee kiinnittää palveluntuottajan riittävään osaamiseen, palvelun laatuun sekä erityispiirteisiin, jotka liittyvät vankilaympäristössä toimimiseen. Valiokunta ehdottaa 4. lakiehdotuksen 6 §:n 1 ja 2 momenttia täydennettäväksi lakivaliokunnan ehdottamalla tavalla siten, että Valtion lastensuojelulaitoksen tulee kuulla Rikosseuraamuslaitosta valitessaan perheosastopalvelun tuottajaa ja ilmoittaa myös Rikosseuraamuslaitokselle palveluntuottajasta tai sen vaihtumisesta.

Perheosaston henkilökunnalle ehdotetaan säädettäväksi velvollisuus ilmoittaa viipymättä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille, jos perheosastolle sijoitettu vanki vaarantaa oman tai muiden henkilöiden turvallisuuden tai hän ei pysty huolehtimaan itsestään tai lapsestaan. Lakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että tilanteissa, joissa on kysymys siitä, että perheosastolle sijoitettu vanki vaarantaa oman tai muun henkilön turvallisuutta, ei pysty huolehtimaan itsestään tai lapsestaan taikka poistuu avolaitoksesta, perheosaston työntekijän tulisi välittömästi ilmoittaa asiasta Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille. Lisäksi tulisi ilmoittaa viipymättä muista vankilan järjestyksen ja turvallisuuden kannalta merkityksellisistä tiedoista. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 4. lakiehdotuksen 15 §:n 4 momenttia täsmennettäväksi lakivaliokunnan ehdottomalla tavalla.

Lopuksi

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä ehdotettavat muutokset kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen huoltoon ja suojeluun ovat erittäin merkittäviä lapsen perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusturvan kannalta. Ehdotetuista muutoksista on välttämätöntä järjestää hyvinvointialueille, palveluntuottajille, lastensuojelulaitosten kasvatus- ja hoitohenkilökunnalle sekä perhehoitajille kattavaa perehdytystä ja koulutusta, mihin tulee varata riittävät resurssit. Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen kanssa työskentelevien henkilöiden korkealla osaamistasolla, kokemuksella ja riittävällä koulutuksella turvataan lapsen edun toteutumista, vähennetään rajoitustoimenpiteiden tarvetta sekä ehkäistään lapsen siirtämistä sijoituspaikasta toiseen.

Valiokunta painottaa myös lapsen sosiaali- ja terveyspalveluista vastaavan hyvinvointialueen vastuuta varmistaa, että lapsen etu toteutuu sijoituspaikkaa valittaessa ja lapsi sijoitetaan sellaiseen sijoituspaikkaan, joka pystyy vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin lapsen edun ja suojelun edellyttämällä tavalla. Lapsen edun toteutuminen edellyttää myös tiivistä yhteistyötä lapsen sijoittajahyvinvointialueen ja sijoitushyvinvointialueen välillä.

Ehdotetut muutokset tulevat lisäämään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valvontavastuuta. Lisäksi ehdotetut muutokset edellyttävät sijoituspaikkojen riittävää omavalvontaa sekä viranomaisvalvontaa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että valvontaan varataan riittävät resurssit ja että valvontaa koskevan sääntelyn toimivuus perhehoidon valvonta

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

mukaan lukien arvioidaan lastensuojelulain uudistamisen toisessa vaiheessa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*)

Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota siihen, että nyt ehdotettavat muutokset tulevat monimutkaistamaan jo ennestään vaikeasti sovellettavan lastensuojelulain toimeenpanoa, päätöksentekoa ja muutoksenhakua. Valiokunta pitää välttämättömänä, että valtioneuvosto kiirehtii lastensuojelulain kokonaisuudistusta lain selkeyden, toimeenpanon ja lasten oikeusturvan vahvistamiseksi. Kokonaisuudistuksen yhteydessä on välttämätöntä myös vahvistaa lastensuojelun ennaltaehkäiseviä ja varhaisen puuttumisen tukea, keinoja ja palveluita, jotta voidaan vähentää raskaampien ja lasten oikeuksiin voimakkaammin puuttuvien lastensuojelun palvelujen tarvetta. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Voimaantulo

Esityksessä ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2026. Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua ja erityisen huolenpidon jaksoa koskevat säännökset ehdotetaan kuitenkin tulemaan voimaan 1.8.2026 säännösten toimeenpanon vaatiman ajan vuoksi. Esitys on annettu eduskunnalle 9.10.2025 ja perustuslakivaliokunnan lausunto esityksestä valmistui 11.12.2025. Esityksen laajuuden ja eduskuntakäsittelyn vaatiman ajan vuoksi eduskuntakäsittely on kuitenkin viivästynyt. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotukset tulevat voimaan mahdollisimman pian. Kuntouttavan suljetun laitospalvelun koskevan sääntelyn vaatiman toimeenpanoajan vuoksi valiokunta ehdottaa, että lastensuojelulakia koskeva 1. lakiehdotuksen 49 a - 49 e ja 71 § sekä Valtion lastensuojelulaitosta ja sen yhteydessä toimivaa koulua koskevan 4. lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentti tulevat voimaan vasta 1.1.2027.

Lakialoite ja toimenpideoitteet

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on päättänyt yhdistää hallituksen esityksen käsittelyyn lakialoitteen LA 22/2024 vp ja toimenpideoitteiden TPA 3/2023 vp, TPA 2/2025 vp, TPA 9/2025 vp, TPA 16/2025 vp, TPA 17/2025 vp ja TPA 18/2025 vp käsittelyt.

Toimenpideoitteeseen TPA 3/2023 vp liittyen valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriössä on parhaillaan valmisteltavana lastensuojelulain kokonaisuudistus, jota koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2026. Muihin edellä mainittuihin toimenpideoitteisiin ja lakialoitteeseen liittyen valiokunta toteaa pitävänsä edellä esitetyin perustein tarkoituksenmukaisena, että lastensuojelulain muuttamisesta säädetään jäljempänä esitetyin muutoksin hallituksen esityksessä ehdotetulla tavoin. Valiokunta ei ole pitänyt vartijoiden toimivaltuuksien laajentamista tässä yhteydessä tarkoituksenmukaisena, sillä vartijat eivät työskentele lastensuojeluun liittyvissä tehtävissä. Valiokunta ei ole pitänyt myöskään lastensuojeluyksiköstä karanteenin lapsen käyttövarojen kertymisen katkeamista perusteltuna ottaen huomioon etenkin lyhyisiin karkumatkoihin liittyvä hallinnollinen työ ja siitä aiheutuvat kustannukset. Valiokunta on myös arvioinut, että osa lakialoitteessa esitetyistä lastensuojelulain muutosehdotuksista on sellaisia, ettei niiden toteuttamiselle ole katsottu olevan perustuslakivaliokunnan aiempi lausuntokäytäntö huomioon ottaen edellytyksiä. Digilaitteiden käyttöä koskevien suositusten osalta valiokunta toteaa, että Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos sekä Opetushallitus ovat julkaisseet digitaalisten laitteiden vapaa-ajan käytön kansalliset suositukset

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

0—13-vuotiaille ja vuodesta 2026 alkaen valmistellaan suosituksia noin 13—18-vuotiaille nuorille. Suosituksia voidaan soveltaa myös lastensuojelun sijaishuollossa.

Edellä mainituilla perusteilla valiokunta ehdottaa lakialoitteen ja toimenpideoitteiden hylkäämistä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki lastensuojelulain muuttamisesta

4 a §. Sijoitetun lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun.

Valiokunta ehdottaa pykälän otsikosta ja 2 momentista poistetaan maininta erityisestä suojelusta, koska kysymys on tavanomaiseen kasvatukseen ja suojeluun liittyvien rajojen asettamisesta.

Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia muutettavaksi siten, että siitä poistetaan maininta siitä, että lapselle voidaan asettaa rajoja, vaikka hän on niistä eri mieltä. Valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi siten, että lapselle voidaan asettaa ikä- ja kehitystason mukaisia rajoja vastaavalla tavalla kuin vanhemmat voivat asettaa rajoja lapsen tavanomaisessa kasvatustarkoituksessa. Lapsen osallisuuden vahvistamiseksi säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että lapsen kanssa tulee aina ensisijaisesti keskustella ja lapsen mielipide tulee selvittää lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla siten kuin 20 §:n 1 momentissa säädetään.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta 2 momentissa tarkoitettu fyysinen koskeminen ehdotetaan muutettavaksi koskemaan tavanomaisessa suojelu- ja kasvatustarkoituksessa tapahtuvaa fyysistä koskemista, jotta se vastaa hallituksen esityksen säännökohtaisissa perusteluissa kuvattua fyysistä koskemista. Säännöksessä tarkoitettu fyysinen koskeminen ei saa olla luonteeltaan lapsen 11 luvun sääntelyssä tarkoitettua kiinnipitoa vastaavaa tarkoitukseltaan, kestoaltaan tai intensiteetiltään. Lisäksi fyysinen koskeminen tavanomaisessa suojelu- ja kasvatustarkoituksessa on mahdollista vain, jos se on lapsen edun turvaamiseksi välttämätöntä.

Pykälän 3 momenttia valiokunta ehdottaa täydennettäväksi maininnalla lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuudesta valvoa sijoituspaikan kasvatuskäytäntöjä osana lapsen edun toteutumista. Lisäys korostaa sosiaalityöntekijän valvontavastuuta. Lapsen edun toteutumisen valvojana hänellä on velvollisuus puuttua havaittuihin tai tietoonsa saatettuihin epäkohtiin sijoituspaikassa.

4 b §. Aineiden ja esineiden poisottaminen kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta pykälän 1 momentin toimivaltasäännökset ehdotetaan muutettaviksi mahdollistavaan muotoon, jotta perhehoitajalla, ammatillisen perhekodin työntekijällä ja lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluvalla henkilöllä on harkintavaltaa aineiden ja esineiden poisottamisessa. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi pykälän 2—4 momentteihin.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Pykälän 2—4 momenttien maininnat sijaishuoltopaikasta valiokunta ehdottaa muutettaviksi sijaispaikoiksi, koska pykälän säännökset koskevat myös avohuollon sijoituksia. Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että ehdotetut säännökset (4 a—4 c §) tulevat sovellettavaksi avohuollon osalta silloin, kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena yksin. Jos kyse on koko perheen sijoituksesta, vanhemmat vastaavat ensisijaisesti lapsensa huollosta, kasvatuksesta ja suojelusta. Tämä koskee myös tilannetta, kun lapsi sijoitetaan vankilan perheosastolle.

Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia täydennettäväksi voimassa olevan lastensuojelulain 65 §:n 3 momenttia vastaavasti siten, että rahavarojen, maksuvälineiden ja muiden näihin verrattavien välineiden, hyödykkeiden ja omaisuuden poisottaminen on mahdollista myös tilanteissa, joissa niiden käyttö vaarantaa lapsen oman tai toisen lapsen sijoituksen tarkoituksen toteutumista, kuten esimerkiksi päihteettömyyttä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta momenttia ehdotetaan täydennettäväksi myös siten, että poisottamisesta huolimatta rahavarojen käyttö hyväksyttäviin tarkoituksiin tulee mahdollistaa lapselle valvotusti. Hyväksyttävä tarkoitus voi esimerkiksi olla lapsen harrastusmenot. Lisäksi momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kielellinen korjaus.

Pykälän 4 momenttia valiokunta ehdottaa täydennettäväksi maininnalla siitä, että viestintävälineiden poisottaminen on mahdollista, jos niiden käytön tavanomainen rajaaminen ei ole riittävää. Tavanomaiseen kasvatukseen kuuluva digilaitteiden käytön rajaaminen on jo nykyisin mahdollista myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla. Lastensuojelun sijoituspaikoissa voidaan myös soveltaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Opetushallituksen julkaisemia digitaalisten laitteiden vapaa-ajan käytön kansallisia suosituksia 0—13-vuotiaille. Parhaillaan valmistelussa on myös suositukset noin 13—18-vuotiaille nuorille. Lisäksi valiokunta ehdottaa momenttia täydennettäväksi voimassa olevan lastensuojelulain 65 §:n 3 momenttia vastaavasti siten, että viestintävälineiden poisottaminen on mahdollista myös tilanteissa, joissa niiden käyttö vaarantaa lapsen oman tai toisen lapsen sijoituksen tarkoituksen toteutumista, kuten esimerkiksi päihteettömyyttä.

4 c §. Päätöksenteko aineen ja esineen poisottamisessa. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että aineen tai esineen poisottoa on arvioitava määräajoin. Poisottamisen jatkamisen edellytykset tulee säännöllisesti ja lisäksi aina silloin, kun lapsen tilanne tai olosuhteet muuttuvat. Arvioinnin ajankohta ja tiiviys määräytyy lapsen yksilöllisen tilanteen, psyykkisen, emotionaalisen ja fyysisen voimien, aineen tai esineen luonteen sekä sen käytöstä lapselle aiheutuneen tai aiheutuvan riskin perusteella. Arviointi perustuu lapsen sen hetkiseen tilanteeseen eikä poisottamista tule ylläpitää varmuuden vuoksi.

Teknisluonteisena muutoksena valiokunta ehdottaa, että 1 momentista siirretään 2 momenttiin päätöksen antamista koskeva 2. virke sekä poisotetun omaisuuden luovuttamista ja hävittämistä koskeva 3. virke 3 momenttiin. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tästä johtuva viittauskorjaus.

49 a §. Kuntouttava suljettu laitospalvelu. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta niin, että alle 12-vuotias voidaan sijoittaa suljettuun kuntouttavaan laitospalveluun vain erittäin poikkeuksellisista ja painavista syistä eikä lapsen

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

sijaishuoltoa ole mahdollista muutoin lapsen edun edellyttämällä tavalla järjestää. Valiokunta korostaa, että kynnys alle 12-vuotiaan sijoittamisessa suljettuun kuntouttavaan laitospalveluun on korkea. Joissain tilanteissa kuitenkin myös alle 12-vuotias (esimerkiksi 11,5-vuotias) lapsi voi aiheuttaa sijoituskriteerien mukaisesti vakavaa vaaraa joko itselleen tai muille. Tällainen tilanne voi syntyä äkillisesti ja kiireellisen sijoituksen tilanteessa, jolloin lapsen sijoitus palveluun saattaa kestää ainoastaan joitakin päiviä ennen kuin lapsen tilanne saadaan selvitettyä ja hänen tarpeisiinsa paremmin vastaava palvelu on saatavilla. Myös tällaisessa tilanteessa tulee kuitenkin aina ensisijaisesti selvittää ja arvioida muiden sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen mahdollisuudet vastata lapsen tarpeisiin. ”

49 c §. Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskeva päätöksenteko. Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia tarkennettavaksi 71 §:n 4 momenttiin ehdotettua muutosta vastaavasti siten, että rajoituspäätökset tehdään enintään vuodeksi kerrallaan. Näin muutettuna säännöksen sanamuoto mahdollistaa uuden enintään vuoden pituisen määräaikaisen päätöksen tekemistä rajoituksista, jos rajoitukset ovat edelleen välttämättömiä sijoituksen tavoitteiden toteutumiseksi.

49 e §. Kuntouttavan suljetun laitospalvelun toimeenpano. Palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi valiokunta ehdottaa, että 3 momenttia täydennetään maininnalla siitä, että kuntouttavan suljetun laitospalvelun jälkeistä aikaa koskevassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon palveluiden jatkuvuus lapsen sijaishuoltopaikkaa muutettaessa tai kun lapsi siirtyy sijoituksen päätyttyä jälkihuoltoon.

60 c §. Erityisen huolenpidon jakson toimeenpano. Palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia täydennetään edellä 49 e §:ään ehdotettua vastaavasti siten, että erityisen huolenpidon jälkeistä aikaa koskevassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon palveluiden jatkuvuus lapsen sijaishuoltopaikkaa muutettaessa tai kun lapsi siirtyy sijoituksen päätyttyä jälkihuoltoon.

69 a §. Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen.

Valiokunta ehdottaa pykälän 4 momentin ostopalvelua koskevaa sanamuotoa muutettavaksi siten, että lapsen etsintää ja palauttamista ei saa toteuttaa ostopalveluna, jotta säännöksen sanamuoto kattaa myös hyvinvointialueen.

69 b §. Lapsen kiinniotto. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vain toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä kotirauhan piiriin kuuluvaan asuntoon tai olinpaikkaan säännöksessä mainituissa tilanteissa.

69 e §. Poliisin virka-apu lastensuojelulaitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa. Pykälän 3 momentin toista virkettä ehdotetaan täsmennettäväksi lakivaliokunnan lausunnon johdosta niin, että ilmaisu ”voi estyä” muutetaan selkeyden vuoksi ilmaisuksi ”estyy”. Valiokunta korostaa, että tämä ei kuitenkaan poista tilanteisiin liittyvää tapauskohtaista harkintaa. Pykälän 4 momenttia valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi siten, että poliisi on virka-apua antaessaan velvollinen avustamaan lapsen kuljettamisessa lapsen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan ja lapsen oleskelupaikan

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

hyvinvointialueen toimivaltaisen viranhaltijan yhteistyössä sopimaan lähimpään mahdolliseen lastensuojelulaitokseen, jotta säännöksen sanamuoto vastaa lakiehdotuksen 4 momentin säännöskohtaisten perusteluja, joiden mukaan poliisi avustaa kuljetuksessa. Tämä voi tapahtua esimerkiksi lasta etsivän työntekijän palauttamiseen käyttämässä ajoneuvossa tai tilanteen niin edellyttäessä poliisiin omassa ajoneuvossa.

71 §. Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta pykälän 2 momentin toimivaltuus ehdotetaan muutettavaksi yksilökohtaisen harkinnan mahdollistavaan muotoon. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi pykälän 3 momenttiin. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että viestinnän mahdollistamien välineiden poisottamisen edellytykset sidottaisiin edellä 4 b §:ssä säädettyihin edellytyksiin. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kielellinen korjaus.

Pykälän 4 momenttia valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi yhteydenpidon rajoittamisen päätöstä koskevan 63 §:n sanamuotoa vastaavasti siten, että rajoitusta koskevat päätökset ovat voimassa enintään yhden vuoden kerrallaan. Näin muutettuna säännöksen sanamuoto mahdollistaa uuden enintään vuoden pituisen määräaikaisen päätöksen tekemistä rajoituksista, jos rajoitukset ovat edelleen on välttämättömiä sijoituksen tavoitteiden toteutumiseksi.

72 §. Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta pykälän 1 momentin toimivaltuutta ehdotetaan muutettavaksi yksilökohtaisen harkinnan mahdollistavaan muotoon.

Voimaantulosäännös. Kuntouttavan suljetun laitospalvelun käynnistämisen vaatiman toimeenpanoajan vuoksi valiokunta ehdottaa, että lain 49 a—49 e ja 71 § tulevat voimaan 1.1.2027. Muilta osin valiokunta ehdottaa, että laki tulee voimaan erityisen huolenpitoa koskevat säännökset mukaan lukien mahdollisimman pian. Lisäksi voimaantulosäännöksen 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi lakivaliokunnan lausunnossaan ehdottamalla tavalla niin, että alistuksen sijaan säännöstä sovelletaan huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaan hakemukseen. Tahdonvastaista huostaanottoa koskevan päätöksen alistamisen hallinto-oikeudelle on korvannut viranomaisen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskeva hakemus.

4. Laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta

1 §. Valtion lastensuojelulaitoksen rakenne. Pykälän 2 momentin sanamuoto ”lastensuojelun palveluyksikkö” ehdotetaan muutettavaksi sanamuodoksi ”lastensuojelun toimintayksikkö”. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi 4, 14, 16 ja 17 §:iin sekä 17 §:n otsikkoon.

3 §. Valtion lastensuojelulaitoksen johtaminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin valtion lastensuojelulaitoksen toiminnasta vastaavan johtajan pätevyysvaatimuksiin lisätään lastensuojelun sijaishuollon vahva tuntemus.

6 §. Palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta. Lakivaliokunnan mukaan harkittaessa vankilan perheosastopalvelun antamista yksityisen palveluntuottajan hoidettavaksi

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

erityistä huomiota tulee kiinnittää palveluntuottajan riittävään osaamiseen, palvelun laatuun sekä erityispiirteisiin, jotka liittyvät vankilaympäristössä toimimiseen. Tämän vuoksi pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi lakivaliokunnan lausunnon mukaisesti niin, että Rikosseuraamuslaitosta on kuultava ennen vankilan perheosastopalvelun tuottajan valintaa. Lisäksi 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi lakivaliokunnan lausunnon mukaisesti niin, että valtion lastensuojelulaitoksen tulee ilmoittaa yksityisestä palveluntuottajasta tai sen vaihtumisesta myös Rikosseuraamuslaitokselle.

15 §. Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa ja oikeus saada ja luovuttaa tietoa.

Pykälän 4 momentissa perheosaston henkilökunnalle ehdotetaan säädettäväksi velvollisuus ilmoittaa viipymättä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille, jos perheosastolle sijoitettu vanki vaarantaa oman tai muiden henkilöiden turvallisuuden tai hän ei pysty huolehtimaan itsestään tai lapsestaan. Lakivaliokunnan lausunnon mukaan tilanteissa, joissa on kysymys siitä, että perheosastolle sijoitettu vanki vaarantaa oman tai muun henkilön turvallisuutta, ei pysty huolehtimaan itsestään tai lapsestaan taikka poistuu avolaitoksesta, perheosaston työntekijän tulee välittömästi ilmoittaa asiasta Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille. Lisäksi lakivaliokunnan mukaan tulee viipymättä ilmoittaa myös muista vankilan järjestyksen ja turvallisuuden kannalta merkityksellisistä tiedoista. Tällainen muu tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, jos henkilökunta epäilee vangin syyllistyneen vankeuslain 15 luvun 3 §:n mukaiseen järjestyksirikkomukseen pitämällä hallussa luvattomia aineita tai esineitä tai käyttämällä päihteitä. Valiokunta ehdottaa pykälän 4 momenttia muutettavaksi lakivaliokunnan lausunnossa ehdottamalla tavalla.

Voimaantulosäännös. Kuntouttavan suljetun laitospalvelun käynnistämisen vaatiman toimeenpanoajan vuoksi valiokunta ehdottaa, että lain 4 §:n 2 momentti tulee voimaan vasta 1.1.2027.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 149/2025 vp sisältyvät 2., 3., 5. ja 6. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 149/2025 vp sisältyvät 1. ja 4. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hylkää lakialoitteeseen LA 22/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunta hylkää toimenpideoitteet TPA 3/2023 vp, TPA 2/2025 vp, TPA 9/2025 vp, TPA 16/2025 vp, TPA 17/2025 vp ja TPA 18/2025 vp.

Eduskunta hyväksyy viisi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan lastensuojelulain (417/2007) 73 §,
muutetaan 4 a ja 16 b §, 30 §:n 2 momentti, 11 luvun otsikko, 61 §:n 1 momentti, 62 §:n 4 momentti, 63 ja 65 §, 66 §:n 1 ja 2 momentti, 66 a §:n 1 momentti, 67 §:n 1 ja 2 momentti, 68, 69 a, 71 ja 72 §, 74 §:n 1 momentti, 89 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 90 § ja 92 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 4 a §, 30 §:n 2 momentti, 65 §, 66 §:n 1 ja 2 momentti, 66 a §:n 1 momentti, 67 §:n 1 ja 2 momentti, 69 a § ja 74 §:n 1 momentti laissa 542/2019, 16 b § laissa 1283/2023, 61 §:n 1 momentti, 71 ja 72 § laissa 88/2010, 63 ja 68 § osaksi laissa 88/2010, 89 §:n 1, 3 ja 4 momentti laissa 1489/2019 sekä 90 § ja 92 §:n 1 momentti laeissa 1489/2019 ja 610/2022, sekä
lisätään lakiin uusi 4 b, 4 c § ja 49 a—49 e §, sekä uusi 60 a—60 c § ja niiden edelle uusi väliotsikko, 62 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi ja muutettu 4 momentti 5 momentiksi sekä lakiin uusi 68 a, 69 b—69 e ja 70 a § seuraavasti:

4 a §

Sijoitetun lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun

Tämän lain nojalla kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hyvä hoito ja kasvatustasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin on turvattava siten, kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota toimiin, joilla suojellaan lapsen psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä tuetaan sosiaalista kehitystä.

Lapsen tasapainoisen kehityksen ja erityisen suojelun toteuttamiseksi lapselle voidaan asettaa ikä- ja kehitystason mukaisia rajoja vastaavalla tavalla kuin vanhemmat voivat asettaa rajoja lapsen tavanomaisessa kasvatustarkoituksessa. Rajoista tulee ensisijaisesti keskustella lapsen kanssa ja lapsen mielipide tulee selvittää siten kuin 20 §:n 1 momentissa säädetään. Lapsen voidaan fyysisesti koskea tavanomaisessa suojelu- ja kasvatustarkoituksessa, jos se on lapsen edun turvaamiseksi välttämätöntä. Hoito, kasvatustasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito eivät saa olla lasta alistavia tai muulla tavoin hänen ihmisarvoaan loukkaavia. Lapsen hoito, kasvatustasoon nähden tarpeellinen valvonta tai huolenpito ei saa sisältää 11 luvussa tarkoitettuja rajoituksia. Rajoitusten käytön edellytyksistä ja päätöksentekovelvollisuudesta säädetään erikseen 11 luvussa.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on sijoituksen aikana valvoa sijoituspaikan kasvatuskäytäntöjä osana lapsen edun toteutumista. Lisäksi sosiaalityöntekijän tulee 30 §:ssä tarkoitettua asiakassuunnitelmaa laatiessaan keskustella mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa menettelytavoista ja kasvatuseriaaiteista sekä kasvatukseen liittyvistä säännöistä ja käytännöistä, joilla lapsen hoitoa, kasvatusta, valvontaa ja huolenpitoa toteutetaan.

4 b §

Aineiden ja esineiden poisottaminen kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta

Jos lapsella on hallussaan aineita tai esineitä, joita alle 18-vuotias ei muun lain nojalla saa pitää hallussaan, voi perhehoitaja, ammatillisen perhekodin työntekijä tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ottaa ne pois lapselta. Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää muuta kuin edellä tarkoitettua ainetta tai esinettä taikka tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, myös ne voidaan ottaa lapselta pois.

Lapselta voidaan ottaa pois myös muut kuin 1 momentissa tarkoitettut aineet ja esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijoituspaikan järjestystä tai soveltuvat vahingoittamaan omaisuutta, jos 1 momentissa tarkoitettulla henkilöllä on perusteltu syy epäillä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä omaa tai muiden henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijoituspaikan järjestystä vaarantaen tai omaisuutta vahingoittaen.

Lisäksi lapselta voidaan ottaa pois rahavarat, maksuvälineet ja muut näihin verrattavat välineet, hyödykkeet tai omaisuus, jos niiden käyttö todennäköisesti vaarantaa lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta, sijoituspaikan järjestystä, vahingoittaa omaisuutta tai vaarantaa lapsen oman tai toisen lapsen sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Jos rahavarat, maksuvälineet tai muut näihin verrattavat välineet on otettu lapselta pois, tulee rahavarojen käyttö hyväksyttäviin tarkoituksiin mahdollistaa lapselle valvotusti.

Lisäksi lapselta voidaan ottaa pois lapsen hallussa olevat viestinnän mahdollistavat laitteet tai muut välineet silloin kun niiden käytön tavanomainen rajaaminen ei ole riittävää ja, jos lapsi käyttää laitetta tai välinettä vaarantaen omaa kehitystä ja hyvinvointia. Lisäksi laitteet tai muut välineet voidaan ottaa pois, jos lapsi käyttää viestinnän mahdollistavaa laitetta tai välinettä vaarantaen omaa tai toisten henkilöiden turvallisuutta tai sijoituspaikan järjestystä taikka vaarantaa lapsen omaa tai toisten lasten sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Jos edellä mainitut laitteet tai muut välineet on otettu lapselta pois, on lapsen yhteydenpito turvattava muilla tavoin. Lapsen yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään 62 ja 63 §:ssä.

Aineiden ja esineiden poisottamisesta on viivytyksettä ilmoitettava 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle tai muulle hyvinvointialueen toimivaltaiselle sosiaalihuollon viranhaltijalle.

Aineiden ja esineiden poisottamisesta rajoitustoimenpiteenä lastensuojelulaitoksessa säädetään erikseen 11 luvussa.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

4 c §

Päätöksenteko aineen ja esineen poisottamisessa

Poisottoa ei saa jatkaa pidempään kuin se 4 b §:ssä tarkoitetusta syystä ja lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta on välttämätöntä. Aineen tai esineen ~~poisottamisesta on tehtävä päätös, jos poisotettua ainetta tai esinettä ei palauteta lapselle heti tilanteen rauettua. Poisotetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään.~~ poisottamisen välttämättömyyttä on arvioitava määräajoin.

Aineen tai esineen poisottamisesta on tehtävä päätös, jos poisotettua ainetta tai esinettä ei palauteta lapselle heti tilanteen rauettua. Päätöksen perhehoidossa olevan lapsen osalta tekee 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Lastensuojelulaitoksessa olevan lapsen osalta päätöksen tekee johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Poisotetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään. Alkoholilaisissa (1102/2017) tarkoitettujen alkoholijuomat ja tupakkalain (549/2016) 118 §:ssä tarkoitettujen tuotteiden, joita alaikäinen ei saa pitää hallussaan, voidaan hävittää päällyksineen, jos aineella tai tuotteella ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

Poisotettu omaisuus on palautettava lapselle viimeistään sijoituksen päättyessä, jollei omaisuuden palauttamisesta tai hävittämisestä muussa laissa toisin säädetä. Jos poisotettu omaisuus on 3 momentin tai muun lain nojalla hävitetty, hävittämisestä on mainittava 2 momentissa tarkoitettua päätöksessä.

16 b §

Sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuu

Hyvinvointialueen, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa (*sijoitushyvinvointialue*), on järjestettävä yhteistyössä 16 §:n 1 momentin tai 17 §:n mukaan vastuussa olevan hyvinvointialueen (*sijoittajahyvinvointialue*) sekä lapsen tai nuoren sijoituspaikan sijaintikunnan ja jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren asuinkunnan kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet. Järjestetyistä palveluista ja tukitoimista aiheutuneet kustannukset sijoitushyvinvointialue on oikeutettu perimään sijoittajahyvinvointialueelta.

Sijoitushyvinvointialueen on palveluita järjestäessään huolehdittava, että palvelut yhteensovitetaan tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Palveluiden yhteensovittamisesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä. Sellaiset vaativimmat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joissa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävät yhdessä muodostavat palvelujen toteutumiseksi tarvittavan kokonaisuuden, on yhteensovitettava mainitun lain 36 §:n 3 momentin 6 kohdan sekä 36 §:n 5 momentin nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Vaativimman lastensuojelun palvelun järjestänyt hyvinvointialue on oikeutettu perimään aiheutuneet kustannukset sijoittajahyvinvointialueelta.

Sijoitushyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää 1 momentissa tarkoitettua tilanteessa avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen tai

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

nuoren tarvitsemat terveydenhuollon palvelut sekä terveydenhuollon palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) 69 §:ssä.

Lapsen sijoituspaikan sijaintikunnan ja jälkihuollossa olevan lapsen asuinkunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen esi- ja perusopetus säädetään perusopetuslaissa (628/1998) ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 38 §:ssä. Avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018).

30 §

Asiakassuunnitelma

Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan tai lapselle läheisen henkilön ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Toisin kuin edellä säädetään, asiakassuunnitelma tulee tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein, jos lapsi on sijoitettuna 49 a §:ssä tarkoitettuun kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun.

10 luku

Sijaishuolto

49 a §

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

Lapsi, joka on täyttänyt 12 vuotta ja aiheuttaa vakavaa vaaraa omalle tai muiden turvallisuudelle käyttämällä väkivaltaa tai tekemällä muita rikollisia tekoja, voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, jos se on välttämätöntä hänen suojelemisekseen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä hänen tarvitsemiensa kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi.

Edellytyksenä on myös, että sijaishuoltoa ei ole lapsen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavan käyttäytymisen vuoksi mahdollista järjestää muulla tavoin eikä 60 a §:ssä tarkoitettua erityisen huolenpidon jakso taikka muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sovellu

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

käytettäväksi suljetun laitospalvelun sijaan. Lisäksi sijoituksen edellytyksenä on, että lapsen suojeleminen 71 §:ssä tarkoitetuilla erityisillä rajoituksilla on välttämätöntä.

Alle 12-vuotias lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun palveluun vain erittäin poikkeuksellisista ja painavista syistä, jos lapsen sijaishuoltoa ei ole mahdollista muutoin lapsen edun edellyttävällä tavalla järjestää.

Valtion lastensuojelulaitoksen velvollisuudesta tuottaa 1 momentissa tarkoitettua palvelua säädetään Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetussa laissa (/). Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä ja palveluiden tuottamista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa.

49 b §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun sisältö

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun tehtävänä on vastata lapsen erityisestä suojelusta. Tämä edellyttää tehostettua sosiaali- ja terveydenhuollon ammatilliseen osaamiseen perustuvaa kuntoutusta, joka vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Palvelun tulee olla moniammatillista ja sen tulee perustua ammatillisesti koulutettujen aikuisten intensiiviseen läsnäoloon ja työskentelyyn. Sijoituksen aikana lapselle on turvattava hänen tarvitsemansa terveyden- ja sairaanhoidon palvelut. Sijoituksen aikana on myös turvattava lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen. Sijoituksen aikana lapselle on tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset. Palvelun sisältö täsmennetään lapsikohtaisesti asiakassuunnitelman ja sitä täydentävän hoito- ja kasvatussuunnitelman mukaisesti.

Palvelu voi sisältää kiireellistä vastaanotto- ja arviointitoimintaa.

Sijoituksen aikaisten 71 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten toimeenpano täsmennetään asiakassuunnitelmassa.

Palvelun aikana on huolehdittava lapsen vanhemmille annettavan tuen järjestämisestä siten kuin 30 §:n 4 momentissa säädetään.

49 c §

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskeva päätöksenteko

Lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun 38 §:n 2 momentissa ja 43 §:ssä tarkoitetuilla päätöksillä. Kun lapsi on jo kiireellisesti sijoitettuna kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valmistellessaan 43 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettua päätöstä tai 44 §:ssä tarkoitettua hakemusta pyydettävä 49 d §:n 2 momentissa tarkoitettujen asiantuntijoiden laatima 49 e §:n 1 momentissa tarkoitettu arvio lapsen tilanteesta. Arvio on pyydettävä riippumatta siitä, avustaako 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu lastensuojelun asiantuntijaryhmä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää päätöksen valmistelussa tai antaa lausuntoja päätöksenteon tueksi.

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskevaan päätökseen on kirjattava sijoituksen perusteet ja tavoitteet. Lisäksi päätökseen on kirjattava hoito- ja kuntoutusmuodot ja muut tukitoimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Viimeksi mainittu ei koske kiireellisen sijoituksen päätöksiä, eikä 83 §:n 1 momentissa tarkoitettua väliaikaista määräystä.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Lapsen sijoitus kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun on voimassa siten kuin 38 §:ssä säädetään kiireellisen sijoituksen ja 38 a §:ssä sen jatkamisen kestosta sekä 47 §:ssä huostaanoton kestosta. Lapsen sijoituksen edellytyksenä olevat 71 §:ssä säädettyt rajoituspäätökset tulee tehdä yhdessä 1 momentissa tarkoitettujen päätöksen kanssa. Rajoituspäätökset tehdään enintään vuodeksi **kerrallaan**. Lapsen sijoitus kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun ja 71 §:ssä säädetty erityinen rajoitus tulee lopettaa, kun 49 a §:n mukaista perustetta sijoitukselle ei enää ole.

49 d §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun henkilöstö

Sen lisäksi, mitä 60 §:ssä säädetään henkilöstöstä, hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkintoja edeltänyt opintoasteinen ammatillinen tutkinto. Muun henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksista on voimassa, mitä niistä muualla laissa ja lain nojalla säädetään. Kuntouttavassa suljetussa palvelussa tulee työskennellä riittävä määrä terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Lastensuojelulaitoksen henkilökunnalla tulee olla riittävä perehtyneisyys ja ammattitaito turvallisuuden varmistamiseen.

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun tuottajalla on oltava käytettävissään erityisosaaminen päihde- ja riippuvuushoidon ja muun lääketieteen, psykologian, sosiaalityön, kasvatuksen ja opetuksen alalta lapsen suunnitelmallisen kuntoutumisen toteuttamiseksi. Edellä mainittujen muiden kuin opetuksen asiantuntijoiden tulee olla palvelussuhteessa hyvinvointialueeseen, Helsingin kaupunkiin, HUS yhtymään tai valtion lastensuojelulaitokseen. Opetuksen asiantuntijan tulee olla virkasuhteessa Valtion lastensuojelulaitokseen tai opetuksen järjestämisestä vastuussa olevaan kuntaan.

49 e §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun toimeenpano

Edellä 49 d §:n 2 momentissa tarkoitettujen asiantuntijoiden on tavattava lasta henkilökohtaisesti ja osallistuttava lapsen sijaishuollon suunnitteluun ja toteuttamiseen lapsen tarpeita vastaavalla tavalla. Asiantuntijoiden on seurattava ja arvioitava lapsen kuntoutumisen edistymistä säännöllisesti yhteistyössä lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnan kanssa. Asiantuntijoiden on arvioitava sijoitukselle annettujen tavoitteiden, moniammatillisen tuen, kuntoutuksen ja sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen ja samalla arvioitava myös lapseen kohdistettujen 71 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten tarpeellisuutta. Mikäli 49 a §:n mukaiset perusteet 71 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten jatkamiselle ovat edelleen olemassa, arviossa on otettava kantaa rajoituksen toteuttamisen sisältöön ja laajuuteen. Lapsen kuntoutumisen edistymisen arvioimiseksi ja lapsen tarpeisiin vastaamiseksi on tarvittaessa hankittava myös muun asiantuntijan arvio.

Asiantuntijoiden on koottava 1 momentissa tarkoitettu arvio vähintään neljän kuukauden välein lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle asiakassuunnitelman tarkistamisen tueksi. Arvio on kirjattava 33 §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain mukaisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on suunniteltava lapsen sijaishuollon toteuttaminen sijoituksen päätyttyä kuntouttavassa suljetussa laitospalvelussa. Lisäksi suunnittelussa tulee ottaa huomioon palvelujen jatkuvuus lapsen sijaishuoltopaikkaa muutettaessa tai kun lapsi siirtyy sijoituksen päätyttyä jälkihuoltoon.

Erityisen huolenpidon jakso

60 a §

Erityisen huolenpidon jakso

Erityisen huolenpidon jaksolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa toteutettavaa erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa. Erityisen huolenpidon jakson tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito. Erityisen huolenpidon jakson aikana lapsen hoidon ja huolenpidon edellyttämässä laajuudessa lapseen kohdistetaan erityisiä rajoituksia siten kuin 72 §:ssä säädetään. Lapsen rajoittamisesta muutoin säädetään 11 luvussa.

Sijoituksen edellytyksenä on, että lapsen suojeleminen 72 §:ssä tarkoitetuilla rajoituksilla on välttämätöntä. Lapselle voidaan sijaishuollon aikana järjestää erityisen huolenpidon jakso, jos lapsen oma käyttäytyminen vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että sijaishuoltoa ei ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin eivätkä terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi erityisen huolenpidon jakson sijaan.

60 b §

Päätös erityisen huolenpidon jaksosta

Erityisen huolenpidon jaksosta on tehtävä päätös, jonka tulee olla määräaikainen. Päätös voidaan tehdä enintään 90 vuorokaudeksi kerrallaan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon jakson tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon jaksosta raukeaa, jollei täytäntöönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Päätökseen erityisen huolenpidon jaksosta on kirjattava jakson perusteet, tavoitteet, hoito- ja kuntoutusmuodot ja muut tukitoimet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Erityisen huolenpidon jaksoa voidaan jatkaa erittäin painavilla syillä enintään 90 vuorokautta, jos jatkaminen on sen lisäksi, mitä 60 a §:ssä säädetään erityisen huolenpidon jakson toteuttamisen edellytyksistä, lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden ja lapsen tarpeenmukaisten palvelujen järjestämisen kannalta välttämätöntä.

Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon jakson järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka perustuu ainakin kasvatukselliseen, sosiaalityön ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen. Päätöksen erityisen huolenpidon jaksosta ja sen jatkamisesta tekee 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Erityisen huolenpidon jakso on lopetettava välittömästi, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tai kun

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

sen tarvetta ei enää ole. Lopettamisesta päättää 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

Jos erityisen huolenpidon jakso järjestetään muualla kuin lapsen omassa sijaishuoltopaikassa, hyvinvointialue voi lapsen tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen irtisanoa edellä tarkoitettua sijaishuoltopaikan. Irtisanomisesta päättää 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

60 c §

Erityisen huolenpidon jakson toimeenpano

Erityisen huolenpidon jakso voidaan järjestää lastensuojelulaitoksessa, jonka käytettävissä on sen toteuttamiseksi riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus. Laitoksessa tulee olla toiminnan edellyttämä tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilöstö ja erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseksi terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan asianmukaiset tilat.

Erityisen huolenpidon jakson aikana on 1 momentissa tarkoitettua asiantuntemuksen omaavien henkilöiden tavattava säännöllisesti lasta sekä osallistuttava lapsen erityisen huolenpidon jakson suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin. Erityisen huolenpidon jakson aikana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on suunniteltava lapsen sijaishuollon toteuttaminen erityisen huolenpidon jakson jälkeen. **Suunnittelussa tulee ottaa huomioon palvelujen jatkuvuus lapsen sijaishuoltopaikkaa muutettaessa tai kun lapsi siirtyy erityisen huolenpidon jakson päätyttyä jälkihuoltoon.** Erityisen huolenpidon jakson aikana lapselle on lisäksi tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset.

11 luku

Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana

61 §

Säännösten soveltamisala

Jäljempänä 62 ja 63 §:ssä tarkoitettuja rajoituksia voidaan käyttää 49 §:ssä tarkoitettujen sijoitusten aikana. Jäljempänä 65, 66, 66 a, 67, 68, 68 a, 69, 69 a—69 c, 70, 70 a ja 74 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa. Jäljempänä 69 d §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää perhehoitona järjestettävässä sijaishuollossa. Lain 69 e §:ää sovelletaan sekä laitoshuoltona että perhehoitona järjestettävässä sijaishuollossa. Jäljempänä 71 §:ssä tarkoitettuja erityisiä rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan 49 a §:ssä tarkoitettua kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen aikana ja 72 §:ssä tarkoitettuja erityisiä rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan 60 a §:ssä tarkoitettua erityisen huolenpidon jakson aikana.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

62 §

Yhteydenpidon rajoittaminen

Sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, voidaan lapsen vakavasti itseään vahingoittavan käyttäytymisen tai lapsen päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä perhekodin tai laitoksen ulkopuolella oleviin henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei kyetä yksilöimään.

Edellä 1—4 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista voidaan käyttää vain siinä määrin kuin kussakin tapauksessa on laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi välttämätöntä. Pidätetyt kirjeet tai muut luottamukselliset viestit on säilytettävä erillään muista lasta koskevista asiakirjoista siten, että ne ovat vain 63 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tahojen luettavissa.

63 §

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Edellä 62 §:n 1—4 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä päätös, jonka tulee olla määräaikainen, enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan. Päätöksessä on mainittava rajoituksen syy, henkilöt, joihin rajoitus kohdistuu, millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa rajoitus toteutetaan. Päätettäessä lapsen yhteydenpidon rajoittamisesta 62 §:n 3 momentin mukaisesti henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei kyetä yksilöimään, päätöksessä on mainittava ne 62 §:n 1 momentissa tarkoitettut henkilöt, joita yhteydenpidon rajoitus ei koske.

Yhteydenpidon rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian tai lapsen kiireelliseen sijoitukseen liittyvissä tapauksissa ja tarvittaessa muissa kiireellisissä tilanteissa 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.

Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä, 62 §:n 1—4 momentissa tarkoitettua rajoittamisesta voi kuitenkin päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen sijaisensa. Laitoksen johtajan tai hänen sijaisensa on toimitettava päätös välittömästi tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on alun perin tarpeen määrätä 30 vuorokautta pidemmäksi, päättää asiasta 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Yhteydenpidon rajoitus on lopetettava heti, kun se ei enää ole 62 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeellinen.

65 §

Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Edellä 4 b §:ssä tarkoitettua aineen tai esineen poisottamiseksi lapselta lastensuojelulaitoksen johtajalla tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus poisottamisen toteuttamiseksi käyttää sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun voimakeinoin toteutettavaan 4 b §:ssä tarkoitettun aineen tai esineen poisottamiseen lapselta voidaan ryhtyä ainoastaan, jos poisottamisen toteuttamisesta ei ole mahdollista sopia lapsen kanssa, eikä poisottamista voi viivyttää. Poisottaminen on toteutettava mahdollisimman turvallisesti, eikä sillä saa puuttua lapsen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun voimakeinoin turvautuneen henkilön on annettava laitoksen johtajalle voimankäytöstä kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan on annettava välittömästi laitoksessa tapahtuneesta voimankäytöstä selvitys 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Aineen ja esineen poisottoa koskevasta päätöksenteosta säädetään 4 c §:ssä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa poisotossa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

66 §

Henkilöntarkastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään 4 b §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä, rahavaroja, maksuvälineitä taikka muita näihin verrattavia välineitä tai hyödykkeitä taikka tupakkalain 118 §:ssä tarkoitettuja tuotteita, hänelle saadaan asian tutkimiseksi tehdä henkilöntarkastus. Henkilöntarkastus voi sisältää lapsen ja hänen mukanaan olevien tavaroiden tarkastamisen metallinilmaisinta tai muuta sellaista vastaavaa teknistä laitetta käyttäen.

Tarkastuksen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastus on tehtävä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Tarkastus tulee tehdä lasta kunnioittavasti, mahdollisimman hienotunteisesti ja lapsen yksityisyyttä mahdollisimman vähän loukatun.

66 a §

Henkilönkatsastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt 4 b §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita, häneen saadaan kohdistaa henkilönkatsastus, joka voi käsittää puhalluskokeen suorittamisen tai veri-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen. Jos lapsi, jolle lastensuojelulaitoksen toimesta on tehty henkilönkatsastus, kiistää 4 b §:n 1 momentissa tarkoitettun päihteiden käytön, tai se on muuten henkilönkatsastuksen tuloksen luotettavuuden selvittämisen kannalta tarpeen, on näyte asianmukaisesti lähetettävä tarkistettavaksi.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

67 §

Omaisuuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 4 b §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi kiireellisesti selvitettävä, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa.

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapselle osoitettu kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti taikka muu lähetys sisältää 4 b §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä, saadaan lähetysten sisältö tarkastaa kirjettä tai muuta luottamuksellista viestiä lukematta.

68 §

Kiinnipitäminen lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelulaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen.

Kiinnipitäminen tarkoittaa voimakeinon kohdistamista lapseen. Kiinnipitämiseen sisältyvän voimankäytön tulee olla puolustettavaa lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Kiinnipitämisen on oltava kokonaisuutena arvioiden välttämätöntä, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen on toteutettava lapselle turvallisella, hänen ikänsä, sukupuolensa, kulttuuri- ja uskonnollinen taustansa sekä yksilöllinen tilanteensa huomioivalla tavalla. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Kiinnipitämiseen turvautuneen henkilön on annettava laitoksen johtajalle kiinnipitämisestä kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan on annettava välittömästi laitoksessa tapahtuneesta kiinnipitämisestä selvitys 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Jos kiinnipitämiseen joudutaan turvautumaan toistuvasti, on sosiaalityöntekijän arvioitava osana 74 a §:ssä tarkoitettua rajoituksen lapsikohtaista arviointia yhdessä lapsen ja sijaishuoltopaikan sekä mahdollisuuksien mukaan huoltajan ja vanhempien kanssa, millä tavoin kiinnipitämiset olisivat vältettävissä lapsen edun huomioivalla tavalla. Lapsen terveydentila on tutkittava kiinnipitämisen jälkeen, jos kiinnipitämisestä aiheutuu lapselle vammoja tai fyysisiä jälkiä tai, jos lapsi sitä pyytää.

Lapsen kiinnipitämisessä ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

68 a §

Kiinnipitäminen lapsen luvatta lastensuojelulaitoksesta poistumisen estämiseksi

Lastensuojelulaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi pitää kiinni lapsesta estääkseen lasta poistumasta luvatta laitoksesta tai sen yhteydessä olevalta piha-alueelta, jos lapsi saattaisi poistumisellaan itsensä tai toisen henkilön alttiiksi terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvalle vaaralle. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 68 §:n 2—6 momentissa säädetään.

69 a §

Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Jos lapsi on poistunut luvattomasti lastensuojelulaitoksesta tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen taikka lapsi on luvallisen laitoksesta poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai paikassa, josta ei ole ennalta sovittu, laitoksen on viipymättä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle. Hyvinvointialueen ja laitoksen on lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa sekä kiireellistä sijoitusta ja kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen ja 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi viipymättä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniottetun lapsen kuljettamisen.

Sijoittajahyvinvointialueella ja Ahvenanmaan maakunnan vastaavalla viranomaisella on oikeus saada hätäkeskukselta 1 momentissa tarkoitetun lapsen käyttämän liittymän tai pääteliitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta, jos sijoittajahyvinvointialueen tai Ahvenanmaan vastaavan viranomaisen perustellun käsityksen mukaan 1 momentissa tarkoitetun lapsen päihteiden käyttö, muu kuin vähäisenä pidettävä rikollinen teko tai muu niihin rinnastettava käyttäytyminen taikka riski joutua rikoksen kohteeksi uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Hätäkeskuksen tiedonsaantioikeudesta edellä mainittuihin tietoihin säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321 §:n 2 momentissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun lapsen palauttamisen ratkaisee 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai hänen ollessa estynyt muu toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Kiireellisissä tilanteissa lapsen palauttamisen ratkaisee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön on viipymättä ilmoitettava ratkaisusta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Lapsen etsinnän ja palauttamisen saa toteuttaa vain laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. **Lapsen etsintää ja palauttamista** ei saa toteuttaa ~~lapsen etsintää ja palauttamista~~ ostopalveluna. Lapsen etsinnästä ja palauttamisesta on tehtävä kirjaukset lapsen asiakasasiakirjoihin 33 §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain mukaisesti.

Laitoksen on annettava kirjallinen selvitys lapsen etsintään ja palauttamiseen liittyvistä toimenpiteistä 13 b §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

69 b §

Lapsen kiinniotto

Toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija saa ottaa 69 a §:n 1 momentissa ja 69 d §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinni lastensuojelulaitokseen palauttamiseksi. Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö saa ottaa 69 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinni lapsen palauttamiseksi.

Jos ~~laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tai~~ toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan perustellun käsityksen mukaan lapsi on asunnossa tai muussa olinpaikassa ja lapsen terveys, kehitys tai turvallisuus on vakavasti vaarassa, ~~laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja~~ toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan, jos asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsy on lapsen terveyden tai kehityksen suojelemiseksi taikka turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä.

Lapsen olinpaikan selvittyä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus lapsen kiinniottamiseksi pitää lapsesta kiinni, jotta lapsi voidaan siirtää kuljetukseen käytettävään autoon tai muuhun kulkuvälineeseen. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 68 §:n 2—6 momentissa säädetään.

Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija voi kiinnioton turvallisuuden varmistamiseksi tehdä lapselle 66 §:ssä säädetyin edellytyksin ja tavoin henkilöntarkastuksen. Henkilöntarkastuksen tehnyt henkilö saa ottaa lapselta pois lapsen hallussa olevat 4 b §:ssä tarkoitetut aineet ja esineet. Henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamiseksi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus käyttää sellaisia henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamisen toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä kiinnipitämisestä säädetään 68 §:n 2—6 momentissa. Ellei haltuun otettua ainetta tai esinettä palauteta lapselle, asiasta on tehtävä päätös siten kuin 4 c §:n 1 ja 4 momentissa säädetään.

69 c §

Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

Edellä 69 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen olinpaikan selvittyä lastensuojelulaitoksen ja lapsen sijaishuollosta vastuussa olevan viranomaisen tulee yhteistyössä sopia lapsen kuljettamisesta takaisin laitokseen, ellei lapsi palaa sinne vapaaehtoisesti.

Laitoksen hoito ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija saa tehdä lapselle 66 §:ssä säädetyin edellytyksin ja tavoin henkilöntarkastuksen kuljetukseen käytettävässä kulkuvälineessä tai kulkuvälineen välittömässä läheisyydessä kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi. Lisäksi lapsen hallussa olevat 4 b §:ssä tarkoitetut aineet ja esineet saadaan kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi ottaa lapselta pois. Henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamiseksi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus käyttää sellaisia henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamisen

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä kiinnipitämisestä säädetään 68 §:n 2—6 momentissa. Jollei haltuun otettua ainetta tai esinettä palauteta lapselle kuljettamisen jälkeen, asiasta on tehtävä päätös siten kuin 4 c §:n 1 ja 4 momentissa säädetään.

Lapsen kuljettamisen aikana 2 momentissa tarkoitettu henkilö saa kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi pitää lapsesta kiinni kuljettamiseen käytettävässä kulkuvälineessä, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi välttämätöntä. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 68 §:n 2—6 momentissa säädetään.

69 d §

Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Jos lastensuojelulain 49 §:n mukaisesti perhehoidossa sijoitettuna oleva lapsi on poistunut luvottomasti perhekodista tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen taikka lapsi on luvallisen perhekodista poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai paikassa, josta ei ole ennalta sovittu, perhehoitajan on viipymättä ilmoitettava lapsen luvottomasta poissaolosta lapsen sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle, jonka on lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa sekä kiireellistä sijoitusta ja kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen ja 83 §:ssä tarkoitettua väliaikaisen määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi viipymättä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen. Lapsen etsinnän ja palauttamisen saa toteuttaa vain toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Lapsen palauttamiseen sovelletaan muutoin, mitä 69 a §:n 4 momentissa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lapsen palauttamisen ratkaisee 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaaliryöntekijä tai hänen ollessa estynyt muu toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

Mitä 69 a §:n 2 momentissa säädetään lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitietojen pyytämisestä ja oikeudesta saada tiedot, sovelletaan myös, kun on kysymys 1 momentissa tarkoitettua lapsesta. Mitä 69 b §:ssä ja 69 c §:n 2 ja 3 momentissa säädetään toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan toimivallasta, sovelletaan myös, kun kysymys on 1 momentissa tarkoitettua lapsesta. Mitä 69 b §:ssä ja 69 c §:n 2 ja 3 momentissa säädetään toimivaltuuksista, ei koske perhehoitajaa.

Rajoitustoimenpiteiden käytön, seurannan ja valvonnan turvaamiseksi toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan on asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet.

69 e §

Poliisin virka-apu lastensuojelulaitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 22 §:ssä säädetään sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta. Toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus mainitun pykälän nojalla saada poliisilta virka-apua myös 69 a §:n 1 momentissa ja 69 d §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniotossa ja kiinniotetun lapsen kuljettamisessa.

Sosiaalihuollon viranomaisen lukuun virka-apupyynnön 69 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinniotossa ja kiinniotetun lapsen kuljettamisessa voi tehdä myös lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus saada poliisilta virka-apua tehtäviensä suorittamiseksi seuraavissa tilanteissa:

- 1) 69 b §:n 2 momentin tarkoitetussa asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsemisessä;
- 2) 69 b §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiinniottolanteessa;
- 3) 69 b §:n 4 momentissa tarkoitetun henkilöntarkastuksen toimittamisessa sekä aineiden ja esineiden poisottamisessa;
- 4) 69 c §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilöntarkastuksen toimittamisessa sekä aineiden ja esineiden poisottamisessa; sekä
- 5) 69 c §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiinniotetun lapsen kuljetuksessa.

Toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla ja laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun perusteena oleva toimenpide estyy. Toimenpide **estyy**, jos toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä suorittaessaan arvioi, että lapsen käyttäytyminen tai olosuhteet muutoin aiheuttavat merkittävän riskin lapsen tai lapsen palauttamiseen osallistuvan taikka muun henkilön turvallisuuden vaarantumiselle.

Kun poliisi antaa virka-apua 2 momentin 5 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa, poliisi on velvollinen **avustamaan lapsen kuljettamisessa** lapsen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan ja lapsen oleskelupaikan hyvinvointialueen toimivaltaisen viranhaltijan yhteistyössä sopimaan lähimpään mahdolliseen lastensuojelulaitokseen. Lähin mahdollinen lastensuojelulaitos voi olla väliaikainen lastensuojelulaitos tai lapsen oma sijaishuoltopaikka.

70 a §

Eristämisen yhteydessä toteutettava kameravalvonta

Toimeenpantaessa 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä laitoksen yhteydessä olevassa eristystilassa, voidaan tilassa toteuttaa teknisenä valvontana kameravalvontaa, jos eristämisen turvallinen toimeenpano sitä edellyttää. Kameravalvontaa voidaan käyttää vain, kun se on välttämätöntä ja oikeasuhtaista tarkoitukseensa nähden. Kameravalvontaa ei saa kohdistaa siihen osaan eristyshuonetta, joka toimii WC- ja pesutilana. Eristämisen yhteydessä kameravalvonnasta tulee ilmoittaa lapselle.

Teknisen valvonnan yhteydessä tapahtuvaan asiakastietojen käsittelyyn sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia.

Työntekijän kameravalvonnasta säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 16 ja 17 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

71 §

Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa säädetään, lapsen liikkumisvapautta rajoitetaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi. Myös lapsen yhteydenpitoa rajoitetaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi 62 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Lapselta **voidaan** lisäksi ottaa pois 4 b §:n 4 momentissa **säädetyin edellytyksin lainkohdan tarkoittamat** hänen hallussaan olevat viestinnän mahdollistavat laitteet kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi. Kun lapselta on otettu pois viestinnän **mahdollistava** laite, on lapsen yhteydenpito kuntouttavan suljetun laitospalvelun ajan turvattava muilla tavoin.

Lapselle **voidaan tehdä** myös suunnitelmallisesti henkilökatsastuksia kuntouttavan suljetun laitospalvelun kestäessä lapsen päihteettömyyden varmistamiseksi.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuista rajoituksista tehdään päätökset samalla, kun päätetään lapsen sijoittamisesta 49 a §:ssä tarkoitettuun kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun. Päätökset ovat voimassa **enintään** yhden vuoden **kerrallaan**.

Lapsen kiireellisen sijoituksen yhteydessä tehtävät päätökset 1—3 momentissa tarkoitetuista rajoituksista tekee 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija. Rajoituksia koskevat päätökset ovat kiireellisen sijoituksen raukeamisesta riippumatta voimassa, jos kiireellisen sijoituksen raukeaminen johtuu 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua lapsen huostaanottoa koskevasta päätöksestä tai hallintotuomioistuimen antamasta päätöksestä 43 §:n 2 momentin mukaiseen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaan hakemukseen tai 83 §:ssä tarkoitettua hallintotuomioistuimen antamasta väliaikaisesta määräyksestä, kun huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallintotuomioistuimessa. Rajoituspäätökset voivat olla voimassa enintään yhden vuoden ajan kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen antamisesta.

Sijoituksen aikana 1—3 momentissa tarkoitettujen rajoitusten sisältöä ja laajuutta tulee arvioida vähintään neljän kuukauden välein tapahtuvan asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä ottaen huomioon, mitä 49 e §:ssä säädetään. Edellä 1—3 momentissa tarkoitettuja rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan siinä määrin ja siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä sijoituksen tavoitteiden toteutumiseksi.

72 §

Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa säädetään, lapsen liikkumista rajoitetaan erityisen huolenpidon jakson ajaksi estämällä häntä poistumasta lastensuojelulaitoksen tiloista ilman lupaa tai valvontaa.

Lapselle **voidaan tehdä** erityisen huolenpidon jakson kestäessä suunnitelmallisesti henkilökatsastuksia hänen päihteettömyytensä varmistamiseksi.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut rajoitukset sisältyvät 60 b §:ssä tarkoitettuun päätökseen.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

74 §

Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen

Edellä 65, 66, 66 a, 67, 68, 68 a, 69, 69 b, 69 c, 70, 70 a, 71 ja 72 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi lastensuojelulaitoksen on asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää;

- 1) kuvaus rajoitustoimenpiteestä ja siitä, miten rajoitus on toteutettu;
 - 2) minkälaisia muita kuin edellä mainittuja rajoituksia on mahdollisesti käytetty samaan aikaan;
 - 3) toimenpiteen peruste ja kesto;
 - 4) tieto toimenpiteestä päättäneen ja sen käytännössä toteuttaneen sekä siinä läsnä olleen henkilön nimestä;
 - 5) tarvittaessa tieto 66 §:n 1 momentissa, 66 a §:n 1 momentissa sekä 67 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta perustellusta syyistä ja 67 §:n 4 momentissa tarkoitetusta erityisestä syyistä;
 - 6) kuvaus toimenpiteen mahdollisesta vaikutuksesta hoito- ja kasvatussuunnitelmaan;
 - 7) kuvaus siitä, miten lasta on kuultu ennen rajoituksesta päättämistä tai sen toteuttamista;
 - 8) lapsen mielipide asiasta.
-

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
 - 2) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
 - 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
 - 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
 - 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista; ja
 - 6) 60 b §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpidon jaksoa.
-

Muutosta 63 §:ssä ja 71 §:n 1 momentissa tarkoitettussa yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 71 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevissa sekä 4 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa saa hakea lapsen huoltaja. Lain 72 §:ssä säädetyt rajoitustoimenpiteet sisältyvät 60 b §:ssä tarkoitettuun päätökseen, jota koskeva muutoksenhakuoikeus määräytyy 1 momentin nojalla.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

90 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Hyvinvointialueen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta noudattaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä asioissa, jotka koskevat:

- 1) 4 c §:ssä tarkoitettua aineiden ja esineiden poisottamista;
- 2) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 3) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 4) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 5) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
- 6) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
- 7) 60 b §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpidon jaksoa;
- 8) 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
- 9) 67 §:n 4 momentissa tarkoitettua lähetyksen luovuttamatta jättämistä;
- 10) 69 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapauden rajoittamista;
- 11) 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä; sekä
- 12) 71 §:n 1—3 momentissa tarkoitettua liikkumisvapauden ja yhteydenpidon rajoittamista, aineiden ja esineiden poisottamista sekä suunnitelmallista henkilönkatsastusta.

Edellä 72 §:ssä säädettyt erityiset rajoitustoimenpiteet sisältyvät 60 b §:ssä säädettyyn päätökseen ja muutoksenhakuoikeus määräytyy 1 momentin nojalla.

Muun henkilön kuin hyvinvointialueen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään.

Ellei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan muutoksenhakuun muutoin, mitä sosiaalihuoltolaissa ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

92 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta noudattaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä asioissa, jotka koskevat:

- 1) 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettua hyvinvointialueiden välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta;
 - 2) 28 §:ssä tarkoitettua lupaa lapsen tutkimiseen;
 - 3) 35 §:ssä tarkoitettua toimeentulon ja asumisen turvaamista;
 - 4) 43 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettua lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa;
 - 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
 - 6) 63 §:ssä ja 71 §:n 1 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
 - 7) 75 ja 76 §:ssä tarkoitettua jälkihuoltoa; sekä
 - 8) 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa.
-

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 49 a—49 e, ~~60 a—60 e~~, ja 71 ja 72 § tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027. ~~Lastensuojelulain (417/2007) 73 § kumoutuu 1 päivänä elokuuta 2026.~~

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyyn päätökseen sovelletaan päätöksen tekohetkellä voimassa olleita säännöksiä.

Valitukseen sekä huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaan hakemukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä, sekä tällaisen asian käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

terveydenhuoltolain 69 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään terveydenhuoltolain (1326/2010) 69 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 581/2022 ja 116/2023, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

69 §

Lastensuojelulain mukaiset velvoitteet

Sijoitushyvinvointialueen on palveluita järjestäessään huolehdittava, että palvelut sovitetaan yhteen tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Asiakkaan palveluiden yhteensovittamisesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä. Sellaiset vaativimmat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joissa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävät yhdessä muodostavat palvelujen toteutumiseksi tarvittavan kokonaisuuden, on sovitettava yhteen mainitun lain 36 §:n 3 momentin 6 kohdan ja mainitun pykälän 5 momentin nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Vaativimman lastensuojelun palvelun järjestänyt hyvinvointialue on oikeutettu perimään hoidon järjestämisestä aiheutuneet kustannukset sijoittajahyvinvointialueelta siten kuin tämän pykälän 4 momentissa säädetään.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

3.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 4 §:n 1 ja 2 kohta, 40 §:n 6 momentti sekä 52 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 52 §:n 1 momentti laissa 964/2024, seuraavasti:

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *palvelunjärjestäjällä* sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevaa hyvinvointialuetta, Helsingin kaupunkia, HUS-yhtymää ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon ja kuntoutuspalvelujen järjestämisvastuussa olevaa Kansaneläkelaitosta sekä valtion mielisairaaloita, sairaan- ja terveydenhuollosta järjestämisvastuussa olevia puolustusvoimia ja vankiterveydenhuollon yksikköä;

2) *palveluntuottajalla* hyvinvointialuetta, Helsingin kaupunkia, HUS-yhtymää, valtion liikelaitosta, Valtion lastensuojelulaitosta, itsenäistä julkisoikeudellista laitosta taikka evankelis-luterilaista tai ortodoksista kirkkoa tai edellä mainittujen kirkkojen seurakuntaa tai seurakuntayhtymää sekä osakeyhtiötä ja muuta yhtiötä, julkista ja yksityistä yhteisöä, osuuskuntaa, yhdistystä, säätiötä ja yksityistä elinkeinonharjoittajaa, joka tuottaa 3 kohdassa tarkoitettuja sosiaalipalveluja tai 4 kohdassa tarkoitettuja terveyspalveluja;

40 §

Palveluntuottajan rekisteristä poistaminen

Tätä pykälää ei sovelleta valtion mielisairaaloiden, Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen, Vankiterveydenhuollon yksikön, valtion liikelaitoksen, hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin,

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

HUS-yhtymän, Valtion lastensuojelulaitoksen tai itsenäisen julkisoikeudellisen laitoksen toimiessa palveluntuottajana.

52 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024. Valtion mielisairaaloiden, Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen, Vankiterveydenhuollon yksikön, valtion liikelaitoksen, hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin, HUS-yhtymän, Valtion lastensuojelulaitoksen, itsenäisen julkisoikeudellisen laitoksen taikka evankelisluterilaisen tai ortodoksisen kirkon tai edellä mainittujen kirkkojen seurakunnan tai seurakuntayhtymän osalta lain 3 luku tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2028.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

4.

Laki

Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtion lastensuojelulaitoksen rakenne

Valtion lastensuojelulaitos on valtakunnallisesti toimiva virasto, jonka toimialueena on koko maa.

Laitos muodostuu lastensuojelun **toimintayksiköistä**, koulusta ja vankilan perheosastosta sekä näiden yhteisestä hallinnosta. Laitoksen koulun toimipisteet sijaitsevat lastensuojelun **toimintayksiköissä**.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

2 §

Valtion lastensuojelulaitoksen yhteydessä toimivan koulun johtokunta

Laitoksen koululla on johtokunta, jonka Terveyden ja hyvinvoinnin laitos asettaa neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Johtokunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä vähintään kolme muuta jäsentä ja heillä henkilökohtaiset varajäsenet.

Johtokunta nimittää koulun johtavan rehtorin tehtävänsä toistaiseksi laitoksen johtajan esittelystä.

3 §

Valtion lastensuojelulaitoksen johtaminen

Laitosta johtaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen nimittämä Valtion lastensuojelulaitoksen johtaja. Laitoksen johtaja nimitetään virkaan viiden vuoden määräajaksi, jos ei ole erityistä syytä tehdä nimitystä lyhyemmäksi ajaksi. Valtion lastensuojelulaitoksen toiminnasta vastaavalta johtajalta edellytetään soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa, tehtävän edellyttämää monipuolista kokemusta, lastensuojelun sijaishuollon vahvaa tuntemusta, käytännössä osoitettua johtamistaitoa ja johtamiskokemusta.

Laitoksen organisaatiosta, sisäisestä työnjaosta, asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta sekä toiminnan muusta järjestämisestä määrätään laitoksen johtajan hyväksymässä työjärjestyksessä.

Lastensuojelulaitoksen johtaja ratkaisee vankilan perheosastopalvelun tuottajan sekä muut viraston päätettävät asiat, joita ei ole säädetty tai työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Lastensuojelulaitoksen johtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, jonka viraston virkamies saa työjärjestyksen mukaan ratkaista.

4 §

Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun tehtävät

Laitoksen tehtävänä on tuottaa lastensuojelulain (417/2007) mukaista laitoshuoltoa sekä järjestää perusopetusta ja tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta sen mukaan kuin niistä säädetään perusopetuslaissa (628/1998) ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020) sellaisille sijaishuoltoon sijoitetuille lapsille, joita ei voida tarkoituksenmukaisesti kasvattaa ja hoitaa muussa sijaishuollossa ja jotka eivät sairautensa vuoksi tarvitse muualla annettavaa hoitoa. Tarvittaessa voidaan järjestää myös muuta opetusta sen mukaan kuin mitä järjestettävästä opetuksesta muutoin säädetään. Lastensuojelun toimintayksiköissä voidaan antaa myös sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tai terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettuja mielenterveyspalveluja.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, vähintään yhden lastensuojelun toimintayksikön tulee tuottaa lastensuojelulain 49 a §:ssä tarkoitettua kuntouttavaa suljettua laitospalvelua.

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

5 §

Valtion lastensuojelulaitokseen kuuluvan vankilan perheosaston tehtävät ja palvelun tuottaminen

Lapsi voidaan sijoittaa vankilan perheosastolle vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo noudattaen, mitä lastensuojelulaissa säädetään. Perheosasto tukee vanhempia vanhemmuudessa ja elämänhallinnassa. Tavoitteena on lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukeminen sekä fyysisesti ja psyykkisesti turvallisen arjen luominen lapselle. Vankilan perheosasto toimii vankilan yhteydessä.

Valtion lastensuojelulaitos vastaa 1 momentissa tarkoitetun lastensuojelupalvelun tuottamisesta.

6 §

Palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Valtion lastensuojelulaitos voi tuottaa 5 §:ssä tarkoitetun palvelun itse tai hankkia sen osin tai kokonaan ostopalveluna yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. **Rikosseuraamuslaitosta on kuultava ennen vankilan perheosastopalvelun tuottajan valintaa.**

Valtion lastensuojelulaitoksen tulee ilmoittaa yksityisestä palveluntuottajasta tai sen vaihtumisesta hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille **sekä Rikosseuraamuslaitokselle.**

Yksityinen palveluntuottaja vastaa palvelun lainmukaisesta ja sopimuksen mukaisesta tuottamisesta. Valtion lastensuojelulaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan vastuusta koskien hankkimaansa palvelua säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 10 §:ssä.

Yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavien palvelujen hankintamenettelystä säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016), jäljempänä *hankintalaki*.

7 §

Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset

Yksityisen palveluntuottajan, jolta Valtion lastensuojelulaitos hankkii palveluja 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla, on täytettävä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetussa laissa säädetyt edellytykset.

Yksityisellä palveluntuottajalla on oltava palvelun sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen, palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset. Yksityisen palveluntuottajan on oltava riittävän vakavarainen, jotta se pystyy huolehtimaan toiminnasta, sen jatkuvuudesta ja lakisääteisten velvollisuuksiensa täyttämisestä. Yksityisen palveluntuottajan on nimettävä toiminnasta vastaava vastuuhenkilö sekä toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä määrä toimintokohtaisia vastuuhenkilöitä. Toiminnasta vastaavan vastuuhenkilön tehtävänä on varmistaa tässä laissa säädettyjen vaatimusten ja 8 §:ssä tarkoitettujen sopimusvelvoitteiden

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

täytyminen yksityisen palveluntuottajan toiminnassa käytännön tasolla. Toimintokohtaisen vastuuhenkilön tehtävänä on huolehtia vastuualueellaan sopimuksen alaan kuuluvien tehtävien lainmukaisesta hoitamisesta käytännön tasolla.

Hankkiessaan 5 §:ssä tarkoitettua palvelua yksityiseltä palveluntuottajalta Valtion lastensuojelulaitoksen on varmistettava, ettei palveluntuottajan aikaisemmassa toiminnassa ole todettu vakavia tai toistuvia puutteita asiakas- ja potilasturvallisuudessa viimeisen kolmen vuoden aikana tai, jos tällaisia puutteita on ollut, että valvontaviranomaisen aikaisemmat huomautukset ja määräykset ovat johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen ja epäkohtien poistamiseen.

Yksityinen palveluntuottaja ei saa olla konkurssissa.

Yksityisen palveluntuottajan ei ole katsottava täyttävän 2 momentissa säädettyjä vakavaraisuutta koskevia edellytyksiä, jos se on tavalla, joka vaarantaa yksityisen palveluntuottajan luotettavuuden:

1) huomattavissa määrin tai toistuvasti laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen taikka käyttänyt määräysvaltaa oikeushenkilössä, joka on vastaavalla tavalla laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen viimeisen kolmen vuoden aikana; tai

2) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan muutoin kuin tilapäisesti kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Mitä 4 ja 5 momentissa säädetään yksityisestä palveluntuottajasta, koskee myös sitä, joka omistuksen, sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella käyttää määräämisvaltaa yksityisen palveluntuottajan puolesta.

Edellä 3—5 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa yksityiselle palveluntuottajalle on kuitenkin varattava mahdollisuus osoittaa, ettei esteitä yksityisenä palveluntuottajana toimimiselle ole.

Hankinnassa voidaan soveltaa 2—5 momentissa säädetyn lisäksi hankintalain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettuja soveltuvuusvaatimuksia.

8 §

Hankittavan palvelun sopimusehdot ja varautuminen sopimuksen päättymiseen

Hankkiessaan 5 §:ssä tarkoitettua palvelua sopimukseen perustuen Valtion lastensuojelulaitoksen on varmistettava, että se pystyy huolehtimaan 5 §:n 2 momentissa säädetystä vastuustaan sopimuksen päättyessä sekä mahdollisissa sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteissa, muissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Valtion lastensuojelulaitoksen ja 6 §:ssä tarkoitetun yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa on sovittava ainakin:

- 1) hankittavien palvelujen sisällön, määrän ja laadun toteuttamisesta;
- 2) käytännön järjestelyistä, joilla Valtion lastensuojelulaitos huolehtii tuottamisvastuuseensa kuuluvasta ohjaamisesta ja valvonnasta;
- 3) yksityisen palveluntuottajan vakavaraisuuden ehdoista;
- 4) häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta;
- 5) sopimuksen mukaisen korvauksen alentamisesta ja sen maksamisesta pidättymisestä yksityisen palveluntuottajan virheen perusteella;
- 6) sopimuksen irtisanomisesta ja purkamisesta; sekä

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

7) sopimuksen päättymiseen ja sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteeseen liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta.

9 §

Palvelun hankintaa koskevan päätöksen perusteleva

Sen lisäksi, mitä hankintalain 123 §:ssä ja hallintolain (434/2003) 45 §:ssä säädetään, Valtion lastensuojelulaitoksen 6 §:ssä tarkoitetun palvelun hankkimista koskevassa hankintapäätöksessä on ilmentävä perustelut siitä, että palvelujen hankinnalle on olemassa mainitussa pykälässä tarkoitetut edellytykset.

10 §

Yksityisen palveluntuottajan velvollisuudet

Edellä 6 §:ssä tarkoitetun yksityisen palveluntuottajan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan:

- 1) noudatettava sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevia lakisääteisiä sisältö- ja laatuvaatimuksia;
- 2) noudatettava palvelujen tuottamista koskevaa sopimusta;
- 3) noudatettava hyvinvointialueen järjestämisvastuunsa ja Valtion lastensuojelulaitoksen tuottamisvastuunsa nojalla mainitussa pykälässä tarkoitetulle yksityiselle palveluntuottajalle antamia ohjeita; ja
- 4) varmistettava 11 §:ssä mainittujen hallinnon yleislakien noudattaminen tuottamissaan palveluissa.

11 §

Hallinnon yleislakien soveltaminen yksityisen palveluntuottajan toimintaan

Yksityisen palveluntuottajan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan noudatettava hallintolakia, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003), kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003) ja viittomakielilakia (359/2015), jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Lisäksi yksityisen palveluntuottajan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan noudatettava, mitä julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003) säädetään mainitun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen toiminnasta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Asiakirjojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999).

Tiedonhallinnan järjestämisestä, tietoturvallisuudesta, tietoaineistojen sähköisestä luovutustavasta, asianhallinnasta ja palvelujen tiedonhallinnasta säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019). Digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta ja viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestämisestä yleisölle säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019).

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

12 §

Rikosoikeudellinen virkavastuu ja vahingonkorvausvastuu

Yksityisen palveluntuottajan palveluksessa oleviin sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun 1—3, 5, 7, 8, 8 a, 8 b, 9 ja 10 §:n rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, heidän hoitaessaan tämän lain 5 §:ssä tarkoitettuun palveluun sisältyviä julkisia hallintotehtäviä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön lakimääräisen toimielimen tai johdon jäsenen sekä itsenäiseen ammatinharjoittajaan heidän hoitaessaan 5 §:ssä tarkoitettuun palveluun sisältyviä julkisia hallintotehtäviä.

Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

13 §

Vankilan perheosaston omavalvonta

Valtion lastensuojelulaitoksen tulee ohjata ja valvoa sen tuottamisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Valtion lastensuojelulaitoksella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset. Valtion lastensuojelulaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan omavalvonnasta säädetään muutoin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetussa laissa. Yksityisen palveluntuottajan tulee tehdä mainitun lain 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus hyvinvointialueen, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa (*sijoitushyvinvointialue*) ja valvontaviranomaisen lisäksi Valtion lastensuojelulaitokselle. Edellä mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettun henkilön tulee ilmoittaa mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettusta asiasta aina myös Valtion lastensuojelulaitokselle. Mitä mainitun lain 25 §:ssä säädetään menettelystä, jota palvelunjärjestäjän on noudatettava omavalvonnassa ilmenneiden epäkohtien tai puutteiden johdosta, koskee Valtion lastensuojelulaitosta tämän hankkiessa tämän lain 5 §:ssä tarkoitettun palvelun yksityiseltä palveluntuottajalta.

Sijoittajahyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus vankilan perheosastolle toteutuu tämän lain ja lastensuojelulain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoittajahyvinvointialueen ja sijoitushyvinvointialueen on lastensuojelulain 16 b §:n mukaisesti järjestettävä.

Sijoittajahyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, oikeudesta saada palveluntuottajalta valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset sekä oikeudesta tarkastaa palveluntuottajan tiloja ja laitteita, säädetään hyvinvointialueista annetun lain (611/2021) 10 §:ssä. Mitä mainitun lain 10 §:n 2 momentissa säädetään hyvinvointialueen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta, koskee myös Valtion lastensuojelulaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan tämän lain nojalla tuottamaa palvelua.

Sijoittajahyvinvointialueen omavalvonnasta säädetään muutoin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetussa laissa. Mitä mainitun lain 23 §:n 2 momentissa ja 25 §:ssä säädetään hyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa yksityisiä palveluntuottajia sekä menettelystä, jota palvelunjärjestäjän on noudatettava omavalvonnassa ilmenneiden epäkohtien

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

tai puutteiden johdosta, koskee myös Valtion lastensuojelulaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan tämän lain nojalla tuottamaa palvelua. Mitä viimeksi mainitussa pykälässä säädetään palvelunjärjestäjän velvollisuudesta ryhtyä palveluntuottajan kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisiin toimenpiteisiin korvauksen alentamiseksi tai sen maksamisesta pidättymiseksi tai sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi, koskee myös Valtion lastensuojelulaitosta ja sen tekemää sopimusta yksityisen palveluntuottajan kanssa.

14 §

Ohjaus ja valvonta

Laitoksen tulosohjauksesta vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Perusopetusta ja siihen liittyvää muuta opetusta ohjaa Opetushallitus.

Lastensuojelun **toimintayksiköiden** ja vankilan perheosaston lastensuojelulaisissa säädettyä toimintaa valvovat hyvinvointialueet ja Lupa- ja valvontavirasto. Lupa- ja valvontavirasto valvoo myös Valtion lastensuojelulaitoksen yhteydessä toimivan koulun toimipisteiden antamaa opetusta ja koulutusta.

Lisäksi vankilan perheosaston omavalvonnasta säädetään 13 §:ssä.

15 §

Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa ja oikeus saada ja luovuttaa tietoa

Vankeuslain (767/2005) 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun päiväjärjestyksen valmistelee Rikosseuraamuslaitos yhteistyössä vankilan perheosaston henkilökunnan kanssa, ja sen vahvistaa vankilan yksikön päällikkö. Lastensuojelun toteuttamiseksi järjestetään neuvotteluja lastensuojelulain 31 §:n mukaisesti. Jos vanhemman tilanteessa tapahtuu muutoksia, jotka saattavat edellyttää lapsen asiakassuunnitelman tarkistamista, vankilan yksikön päällikön on viipymättä ilmoitettava asiasta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Valtion lastensuojelulaitoksen perheosaston henkilökunnalla ja 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla vankilan perheosastopalvelua tuottavan yksityisen palveluntuottajan perheosaston henkilökunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada Rikosseuraamuslaitokselta perheosastolle sijoitettua lasta tai tämän vanhempaa taikka muita vankeja koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä perheosastolle sijoitetun lapsen edun toteutumisen turvaamiseksi ja annettavan palvelun toteuttamiseksi tai palvelun turvallisuuden varmistamiseksi.

Valtion lastensuojelulaitoksen perheosaston henkilökunnalla ja 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla vankilan perheosastopalvelua tuottavan yksityisen palveluntuottajan perheosaston henkilökunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa perheosastolle sijoitetun vangin rangaistuksen täytäntöönpanoon osallistuville Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille perheosastolle sijoitettua lasta tai tämän vanhempaa taikka muita vankeja koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä perheosastolle sijoitetun lapsen edun toteutumisen turvaamiseksi ja annettavan palvelun toteuttamiseksi tai palvelun turvallisuuden varmistamiseksi.

Perheosaston henkilökunnan on ilmoitettava Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille välittömästi, jos perheosastolle sijoitettu vanki vaarantaa oman tai muun henkilön turvallisuutta, ei pysty huolehtimaan itsestään tai lapsestaan **taikka poistuu avolaitoksesta luvatta.** Lisäksi

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille on ilmoitettava viipymättä muista vankilan järjestyksen ja turvallisuuden kannalta merkityksellisistä tiedoista.

16 §

Opetuksen järjestäminen

Perusopetuksen, siihen liittyvän muun opetuksen sekä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämiseen lastensuojelun toimintayksiköissä sovelletaan, mitä perusopetuslaissa tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa säädetään.

17 §

Lastensuojelun toimintayksiköiden henkilökunnan kelpoisuusvaatimukset

Sen lisäksi mitä lastensuojelulain 60 §:ssä säädetään, hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkintoja edeltänyt opistoasteinen ammatillinen tutkinto. Muun henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksista on voimassa, mitä niistä muualla laissa ja lain nojalla säädetään.

Yötyössä voi työskennellä myös sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittanut henkilö. Mitä edellä säädetään ei koske yötyötä, jota tehdään lastensuojelulain 49 a §:ssä tarkoitettua kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tuottavassa lastensuojelun toimintayksikössä.

18 §

Valtion lastensuojelulaitoksen yhteydessä toimivan koulun henkilöstön kelpoisuusvaatimukset

Laitoksen yhteydessä toimivan koulun henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään perusopetuslain 37 §:n 3 momentin nojalla annetuilla säännöksillä.

19 §

Tarkemmat säännökset

Laitoksen henkilöstöön kuuluvan henkilön kelpoisuusvaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tällä lailla kumotaan;

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

1) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annettu laki (1379/2010);

2) valtion kasvatustieteiden laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annettu laki (293/1922); sekä

3) valtion koulukodeista annettu asetus (769/1978).

Tämän lain 4 §:n 2 momentti tulee voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2027.

Jos muualla lainsäädännössä viitataan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annettuun lakiin tai valtion koulukodeista annettuun asetukseen, sen asemasta sovelletaan tätä lakia.

21 §

Siirtymäsäännökset

Henkilöstön asemasta säädetään valtion virkamieslain (750/1994) 5 a—5 c §:ssä. Mainittuja pykäläiä sovelletaan myös työsopimussuhteisten työntekijöiden asemaan.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden nimissä olleiden sopimusten ja muiden sitoumusten voimassaolo voi jatkua Valtion lastensuojelulaitoksen aloittaessa toimintansa.

5.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1207/2020, seuraavasti:

321 §

Hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tiedonsaantioikeus

Teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle, meripelastuskeskukselle, meripelastuslohkokeskukselle ja poliisille käsiteltäväksi:

1) sen liittymän tai päätelaitteen, josta hätäilmoitus on tehty, sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta; sekä

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

2) hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta, jos henkilö on hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa.

Teleyritys on velvollinen luovuttamaan hätäkeskukselle sen pyynnöstä lastensuojelulain (417/2007) 69 a tai 69 d §:ssä tarkoitetulla tavalla luvatta lastensuojelulaitoksesta tai perhekodista poissaolevan lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta. Edellytyksenä pyynnön tekemiselle on, että sijoittajahyvinvointialueen tai Ahvenanmaan maakunnan vastaavan viranomaisen perustellun käsityksen mukaan lapsen päihteiden käyttö, muu kuin vähäisenä pidettävä rikollinen teko tai muu niihin rinnastettava käyttäytyminen taikka riski joutua rikoksen kohteeksi uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot on luovutettava 136 §:ssä tarkoitetun vaitiolovelvollisuuden sekä 160 ja 161 §:ssä tarkoitettujen sijaintitietojen käsittelyä koskevien edellytysten estämättä ja riippumatta siitä, mitä tilaaja tai käyttäjä on sopinut teleyrityksen kanssa tietojen pitämisestä salassa.

Lisäarvopalvelun tarjoajalla on oikeus luovuttaa 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot siinä mainitulle viranomaiselle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

6.

Laki

hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 17 ja 19 § sellaisina kuin ne ovat laissa 438/2023, seuraavasti:

17 §

Hätäkeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot

Pelastustoimi, poliisi ja sosiaali- ja terveystoimi, Rajavartiolaitos ja Hätäkeskuslaitos saavat käsitellä 16 §:n mukaisesti seuraavia tietoja:

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

- 1) pelastus-, poliisi-, sekä sosiaali- ja terveystoimen tehtäviä suorittaviin yksiköihin sekä Rajavartiolaitoksen yksiköihin liittyvät tiedot;
- 2) ilmoituksen teko-aika ja -tapa sekä sisältö puhelintunniste-, osoite- ja paikkatietoineen, ilmoituksen nauhoite sekä audiovisuaaliset ja vastaavat tekniset ja muut tallenteet;
- 3) hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sekä luvatta lastensuojelulaitoksesta tai perhekodista poissaolevan lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta;
- 4) ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottajan ja tallettajan tiedot ja ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottanut yksikkö sekä ilmoituksen vastaanottoaika;
- 5) ilmoitukseen, tehtävään tai toimenpiteeseen liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista nimi, henkilötunnus tai syntymäaika, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotipaikka, osoite ja puhelinnumero tai muu vastaava tieto, liityntä asiaan ja kohteen yksilöintitiedot sijainti- tai paikkatietoineen;
- 6) tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot;
- 7) henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot, tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta sekä henkilötiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta taikka henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia taikka tiedot sosiaalihuollon toimenpiteistä kuitenkin vain siltä osin kuin se on välttämätöntä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta;
- 8) hätäkeskukseen kytketyn paloilmoittimen, automaattisen sammutuslaitteiston ja rikosilmoitinlaitteiden kohde-, sijainti- ja paikkatiedot sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tiedot.

19 §

Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on Hätäkeskuslaitokselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen tehtävää hoitavan viranomaisen tai yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada:

- 1) poliisin tietojärjestelmistä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5, 6, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tietoja sekä tietoja mainitun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettusta Schengenin tietojärjestelmän kansallisesta järjestelmästä;
- 2) ulkoministeriön tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työlupapäätöksistä;
- 3) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettujen asioiden käsittelyssä ja ulkomaalaislain noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja;
- 4) liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 216 §:ssä tarkoitettuja liikenneasioiden rekistereistä tiedot, jotka ovat välttämättömiä Hätäkeskuslaitoksen laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi;

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

5) tietoja hyvinvointialueen pelastustoimen pelastusyksiköiden hälyttämisestä, tietoja pelastusyksiköiden suorittamista toimenpiteistä hyvinvointialueen pelastustoimen pitämistä toimenpiderekistereistä sekä tietoja hyvinvointialueen pelastustoimen paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä;

6) väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13—17 §:ssä tarkoitettuja tietoja;

7) teleyritykseltä hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sekä luvatta lastensuojelulaitoksesta tai perhekodista poissaolevan lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta noudattaen laissa sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia;

8) henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja;

9) Maanmittauslaitokselta kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettua kiinteistötietojärjestelmästä tietoja kiinteistöjen omistajista ja heidän yhteystiedoistaan sekä kiinteistöjen sijainnista ja tunnistetiedoista.

Oikeus saada tietoja 1 momentin 1—4 ja 8 kohdassa tarkoitetuista rekistereistä on tietosisällön ja käyttötarkoituksen osalta siten rajoitettu kuin poliisimiehen oikeudesta tietojen saamiseen ja käyttämiseen säädetään kuitenkin niin, että tarpeelliset tiedot 4 kohdassa tarkoitettua rekisteristä ajoneuvon omistajista tai haltijoista osoite- ja muine yhteystietoineen sekä tiedot ajoneuvon teknisistä tiedoista ja yksilöintitiedoista on oikeus saada myös pelastustoimen yksikköä varten. Vastaavasti oikeus saada tietoja pelastusviranomaisen tietojärjestelmistä koskee vain pelastusyksikön hälyttämisessä ja avustamisessa tarpeellisia tietoja.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että lastensuojelulain kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa valtioneuvosto uudistaa lastensuojelulakia sääntelyn sovellettavuuden, päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän ja valvonnan selkeyttämiseksi sekä vahvistaa painopistettä ennaltaehkäiseviin lasta ja perhettä tukeviin palveluihin raskaampien lastensuojelun palvelujen tarpeen vähentämiseksi.*
2. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varaa lastensuojelulain toimeenpanoon ja valvontaan riittävät resurssit sekä varmistaa henkilöstön riittävän koulutuksen ja osaamisen.*
3. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteensovitetujen yksiköiden perustamista, riittävyttä, toimintaa ja sektorien välistä yhteistyötä sekä ryhtyy tarvittaessa toimiin lainsäädännön tarkentamiseksi ja muuttamiseksi.*

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp

4. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kuntouttavan suljetun laitospalvelun vaikuttavuutta ja sen vaikutuksia lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumiseen ja tarvittaessa tarkentaa sääntelyä.*
5. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa, että lapsen sivistykselliset oikeudet turvataan kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana mukaan lukien toisen asteen koulutus.*

Helsingissä 29.4.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Maaret Castrén kok (osittain)
jäsen Bella Forsgrén vihr (osittain)
jäsen Hilikka Kemppi kesk (osittain)
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Minna Reijonen ps (osittain)
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Pia Sillanpää ps (osittain)
jäsen Oskari Valtola kok (osittain)
jäsen Henrik Wickström r (osittain)
jäsen Ville Väyrynen kok (osittain)
varajäsen Kaisa Garedeu ps
varajäsen Mari Kaunistola kok (osittain)
varajäsen Jari Koskela ps (osittain)
varajäsen Hanna Laine-Nousimaa sd

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen
valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

Vastalause

Perustelut

Hallituksen esitys lastensuojelulainsäädännön uudistamiseksi keskittyy ensimmäisessä vaiheessa lähinnä rajoitustoimenpiteiden edellytyksiin sijaishuollossa, sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneiden lasten tilanteen turvaamiseen ja viranomaisyhteistyöhön. Lisäksi esitetään perustettavaksi uusi kuntouttava suljettu laitospalvelu. Lastensuojelulain nojalla kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten oikeuksissa ja niihin puuttumisessa kyse on poikkeuksellisesta tilanteesta, jossa julkinen valta puuttuu lapsen ja perheen elämään ja siksi sääntelyn tulee olla erityisen huolellista. Lapsen henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja yksityiselämän suojaan kohdistuvien rajoitusten on täytettävä perustuslain edellyttämät täsmällisyyden, tarkkarajaisuuden ja suhteellisuuden vaatimukset.

Katsomme, että hallituksen esitykseen on valiokunnan asiantuntijakuulemisten ja saatujen lausuntojen pohjalta tehty useita välttämättömiä muutoksia, joilla esitystä on saatu parempaan suuntaan. Jätämme kuitenkin mietintöön vastalauseemme, sillä edelleen lakiin jäisi nyt esitettyjen toimien osalta eräitä epäkohtia, joita ehdotamme korjattaviksi.

Korostamme, että vuonna 2008 voimaantullut lastensuojelulaki edellyttäisi ennen kaikkea kokonaisuudistusta, jotta sirpalemainen ja vaikeasti sovellettava laki turvaisi paremmin lasten oikeuksia. Lastensuojelun kehittämässä tulisi erityisesti painottaa ennaltaehkäisyä ja arjen palveluita sekä hyödyntää systemaattisesti ja rakenteellisesti kokemusasiantuntijanuorten tietoa.

Luvattomasti sijaishuoltopaikastaan poissaolevat lapset

Korostamme, että ensisijaisesti tulee pyrkiä ehkäisemään olevien lasten poistumista sijoituspaikastaan ilman lupaa vahvistamalla lapsen tietoa ja ymmärrystä sijoituksesta ja sijaishuollon sisällöstä sekä tavoitteista sekä lisäämällä lapsen luottamusta sijaishuoltoon. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa valiokunnalle antamassaan vastineessa, että ehdotettuihin kiinniottotilanteisiin sisältyy riskejä, joita on tunnistettu myös esityksessä. Ministeriön mukaan sosiaalialan ammattilaisten on osattava ennakoida tilanteiden kehittymistä ja pystyttävä toimimaan niin, etteivät tilanteet eskaloitu tai että ne saadaan hoidettua tilanteissa mukana olevien turvallisuus huomioiden. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty vakavia huolia erilaisten kiinniottotilanteiden osalta liittyen sekä lasten ja nuorten että sosiaalialan ammattilaisten ja muiden ihmisten turvallisuuteen. Katsomme, että valiokuntakäsittelyssä esitystä on muutettu parempaan suuntaan. Näemme kuitenkin riskin siinä, ettei esitys vieläkaan takaa riittävästi eri osapuolten turvallisuutta ja saattaa lisäksi johtaa siihen, että poliisin virkaavun saaminen tilanteisiin entisestään hankaloituu. Katsomme, että lapsen kiinniotto laitoksen ulkopuolella ja siihen liittyvät toimet kuuluvat ensisijaisesti poliisille, jolla on koulutus, välineet ja toimivaltuudet riskitilanteisiin.

On tärkeää, että eduskuntakäsittelyssä on rajattu kiinniottomahdollisuus toimivaltaiseen sosiaalihuollon viranhaltijaan. Esitämme kuitenkin, että lastensuojelulaitoksesta luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisen yleisissä tiloissa tai asunnossa tai muussa olinpaikassa voi

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

tehdä vain, jos se ei vaaranna lapsen tai muiden ihmisten terveyttä tai turvallisuutta. Vastaavasti perhehoidosta poissa olevan lapsen etsintä ja palauttaminen ei saa vaarantaa lapsen tai muiden terveyttä ja turvallisuutta.

Kuntouttava suljettu laitos

Suhtaudumme lähtökohtaisesti lastensuojelun kuntouttavan suljetun laitoksen perustamiseen varauksellisesti. Kyseessä on vahvasti perusoikeuksiin puuttuva - jopa vankilamaiseksi mainittu - toimintamalli, jonka vaikuttavuudesta ei kuitenkaan ole riittävästi tutkimustietoa. Kuntouttavan suljetun laitoksen on tarkoitus vastata päihde- ja rikoskierteen katkaisemiseen tai psyykkisen oireiluun tai vakavaan itsetuhoisuuteen, mutta on olemassa suuri riski, että lapsi joutuukin suljetussa laitoksessa väkivaltaisesti käyttäytyvien ja rikoksia tekevien lasten vaikutuspiiriin ja hänen mielenterveyttään kuormittavaan ympäristöön. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan pohjoismainen tutkimus osoittaa suljettuihin laitoksiin liittyviä haittavaikutusten riskejä, kuten stigman lisääntyminen sekä psyykkisen hyvinvoinnin heikkeneminen koskien erityisesti mielenterveysongelmista kärsiviä nuoria. Uuden kuntouttavan suljetun laitospalvelun tavoitteena on katkaista etenkin alle rikosvastuuiän olevien lasten rikoskierte silloin, kun muilla palveluilla ei voida vastata lapsen tarpeisiin, mutta toisaalta jopa riittävien terveyspalveluiden saatavuus suljettuun palveluun on herättänyt huolta. Laitoksen suhde myös ns. hybridiyksiköihin ja erityisen huolenpidon jaksoon jää osin epäselväksi. Katsomme, että ensisijaisesti tulisi satsata olemassa olevien palvelumuotojen riittävään resursointiin ja kehittämiseen.

Esitämme, että lainsäädännöllä voidaan mahdollistaa laitosten perustaminen, mutta siihen ei olisi velvollisuutta. Laitoksen on oltava viimesijainen palvelu, johon sijoittaminen arvioidaan aina moniammatillisesti. Laitoksen on oltava aidosti kuntouttava, ja laitokseen sijoitetuille nuorille on turvattava tarpeelliset palvelut. Haittojen välttämiseksi ja kuntouttavan, terapeuttisen ympäristön rakentamiseksi henkilöstön osaamiseen ja riittävään määrään on satsattava. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijalausunnan mukaan esityksen painopiste henkilöstön perehtyneisyyden osalta on nyt turvallisuuden varmistamisessa, vaikka se on peruslähtökohta, ei varsinainen kuntoutuksellinen tavoite. Laitoksessa tulee työskennellä riittävä määrä terveydenhuollon ammattihenkilöitä, jotta lasten terveydenhuollollisiin tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan tarkoituksenmukaisesti ja oikea-aikaisesti sekä esimerkiksi lääkehoidon oikeaa toteuttamista voitaisiin varmistaa. Esitämme henkilöstöä koskevaa pykälää täydennettäväksi niin, että laitoksessa tulee työskennellä riittävä määrä palvelun luonteen edellyttämiä terveydenhuollon ammattihenkilöitä, jotta kuntoutus ja lapsen pitkäjänteinen tukeminen korostuvat. Katsomme myös, ettei laitokseen voi sijoittaa alle 12-vuotiaita lapsia missään tilanteessa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen ja ministeriön selvityksen perusteella kuntouttavaan suljettuun laitokseen liittyvä muutoksenhaku on hyvin vaikeaselkoista. Katsomme, että päätöksenteko- ja muutoksenhakusääntely on välttämättä uusittava ennen kuin kuntouttavaa suljettua laitospalvelua voidaan ottaa käyttöön. Esitämme asiasta lausumaa. Myös sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen on osin varmistamatta, minkä vuoksi lainsäädäntö ei mielestämme voi tulla voimaan ministeriön esittämällä tavalla, vaan aikaisintaan 1.8.2028.

Esityksen mukaan sijoitukselle ei aseteta enimmäisaikaa, mutta päätökset sijoituksen ajalle tehtävistä rajoituksista tehtäisiin enintään vuodeksi. Palvelun luonteesta johtuen lapsen kuntoutumista ja sijoituksen edellytyksiä olisi seurattava neljän kuukauden välein ja sijoitus sekä

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

sen aikaiset rajoitukset tulee lopettaa, jos perusteita sijoitukselle ei enää ole. Pidämme välttämättömänä, että suljetussakin laitoksessa rajoitusten on oltava oikeasuhtaisia ja yksilöllisiä. Esitämme, että rajoitukset ovat voimassa 90 päivää kerrallaan ja lapsen kuntoutumista ja sijoituksen edellytyksiä on seurattava yhden kuukauden välein.

Ns. hybridiyksiköt

Lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitetuista yksiköistä (ns. hybridiyksiköt) koskevalla sääntelyllä pyritään parantamaan lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tosiasiallisesti päästä tarvitsemiinsa lastensuojelun ja terveydenhuollon palveluihin. Yksiköiden tavoitteena on ehkäistä lapsen palvelujen ja vastuiden pirstoutumista sekä vähentää toistuvia siirtymiä lastensuojelulaitoksen ja psykiatrisen osastohoidon välillä sekä tilanteita, joissa kumpikaan järjestelmä ei kykene vastaamaan lapsen tarpeisiin kokonaisvaltaisesti. Psykiatristen palvelujen jalkautuminen sijaishuollon arkeen voi pitkällä aikavälillä parantaa hoidon jatkuvuutta ja vaikuttavuutta sekä vähentää kuormittavaa ja tehottomampaa palvelujen käyttöä. Katsomme, että hybridiyksiköiden perustamisesta on säädettävä nyt esitettyä velvoittavammin siten, että hyvinvointialueiden on sovittava vähintään yhden psykiatrian ja lastensuojelun yhteensovitetun yksikön perustamisesta kullakin yhteistoiminta-alueella. Näin voidaan varmistaa palvelun alueellinen yhdenvertaisuus. Asiantuntijakuulemisissa on myös korostettu, että yhteensovitetun yksikön perustaminen ei saa heikentää muiden sijoitettujen lasten psykiatrisia palveluja, vaan heillä tulee olla oikeus aina saada tarvitsemansa terveydenhuollon palvelut tarpeidensa mukaisesti.

Valtion lastensuojelulaitos

THL:n alaisista lastensuojeluyksiköistä annettu laki kumotaan ja säädetään uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta tarkoituksena selkeyttää viraston asemaa ja itsenäisyyttä. Asiantuntijakuulemisten pohjalta pidämme tärkeänä, että laitoksen johtajalta edellytetään lastensuojelun sijaishuollon vahvan tuntemuksen ja muiden laissa mainittujen edellytysten lisäksi laillistetun sosiaalityöntekijän tutkintoa. Katsomme myös, että laitokselle tulee asettaa johtokunta.

Lopuksi

Kiinnitämme huomiota siihen, että hallitus on valinnut ensimmäisen vaiheen uudistuksen painopisteeksi lasten ja nuorten haasteelliseen käytökseen puuttumisen kontrollin ja rajoitusten keinoin. Sen sijaan ennaltaehkäisevät palvelut lapsille ja perheille, lapsen ja perheen tuen tarpeisiin vastaaminen oikea-aikaisesti, riittävät terveydenhuollon palvelut ynnä muut toimet, jotka vähentäisivät raskaampien palveluiden tarvetta, on jätetty myöhemmin toteutettavaksi. Toteamme valiokunnan tavoin, että lastensuojelulain uudistamisen toisessa vaiheessa on välttämättä vahvistettava varhaista tukea, moniammatillista lapsiperhetyötä ja lastensuojelun avopalveluita. Tähän on myös varattava riittävät resurssit hyvinvointialueille.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1., 2. ja 4. lakiehdotus muutettuina. (Vastalauseen muutosehdotukset)

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan lastensuojelulain (417/2007) 73 §,

muutetaan 4 a ja 16 b §, 30 §:n 2 momentti, 11 luvun otsikko, 61 §:n 1 momentti, 62 §:n 4 momentti, 63 ja 65 §, 66 §:n 1 ja 2 momentti, 66 a §:n 1 momentti, 67 §:n 1 ja 2 momentti, 68, 69 a, 71 ja 72 §, 74 §:n 1 momentti, 89 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 90 § ja 92 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 4 a §, 30 §:n 2 momentti, 65 §, 66 §:n 1 ja 2 momentti, 66 a §:n 1 momentti, 67 §:n 1 ja 2 momentti, 69 a § ja 74 §:n 1 momentti laissa 542/2019, 16 b § laissa 1283/2023, 61 §:n 1 momentti, 71 ja 72 § laissa 88/2010, 63 ja 68 § osaksi laissa 88/2010, 89 §:n 1, 3 ja 4 momentti laissa 1489/2019 sekä 90 § ja 92 §:n 1 momentti laeissa 1489/2019 ja 610/2022, sekä

lisätään lakiin uusi 4 b, 4 c § ja 49 a—49 e §, sekä uusi 60 a—60 c § ja niiden edelle uusi väliotsikko, 62 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi ja muutettu 4 momentti 5 momentiksi sekä lakiin uusi 68 a, 69 b—69 e ja 70 a § seuraavasti:

4 a—c §

(Kuten StVM)

16 b §

Sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuu

(1 mom. kuten StVM)

Sijoitushyvinvointialueen on palveluita järjestäessään huolehdittava, että palvelut yhteensovitetaan tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Palveluiden yhteensovittamisesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä. Sellaiset vaativimmat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joissa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävät yhdessä muodostavat palvelujen toteutumiseksi tarvittavan kokonaisuuden, on

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

yhteensovitettava mainitun lain 36 §:n 3 momentin 6 kohdan sekä 36 §:n 5 momentin nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Hyvinvointialueiden on sovittava vähintään yhden psykiatrian ja lastensuojelun yhteensovitetun yksikön (hybridiyksikkö) perustamisesta yta-alueittain. Vaativimman lastensuojelun palvelun järjestänyt hyvinvointialue on oikeutettu perimään aiheutuneet kustannukset sijoittajahyvinvointialueelta.

(3 ja 4 mom. kuten StVM)

30 §

(Kuten StVM)

10 luku

Sijaishuolto

49 a §

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

Lapsi, joka on täyttänyt 12 vuotta ja aiheuttaa vakavaa vaaraa omalle tai muiden turvallisuudelle käyttämällä väkivaltaa tai tekemällä muita rikollisia tekoja, voidaan viimesijaisesti sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, jos se on välttämätöntä hänen suojelemisekseen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä hänen tarvitsemiensa kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi.

Edellytyksenä on myös, että sijaishuoltoa ei ole lapsen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavan käyttäytymisen vuoksi mahdollista järjestää muulla tavoin eikä 60 a §:ssä tarkoitetun erityisen huolenpidon jakso taikka muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi suljetun laitospalvelun sijaan. Lisäksi sijoituksen edellytyksenä on, että lapsen suojeleminen 71 §:ssä tarkoitetuilla erityisillä rajoituksilla on välttämätöntä.

~~Alle 12-vuotias lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun palveluun vain erittäin poikkeuksellisista ja painavista syistä, jos lapsen sijaishuoltoa ei ole mahdollista muutoin lapsen edun edellyttävällä tavalla järjestää.~~

Edellä 1 momentissa tarkoitettua palvelua voi tuottaa Valtion lastensuojelulaitos tai hyvinvointialue. ~~Valtion lastensuojelulaitoksen velvollisuudesta tuottaa 1 momentissa tarkoitettua palvelua~~ Valtion lastensuojelulaitoksen tehtävistä säädetään Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetussa laissa (/). Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä ja palveluiden tuottamista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa.

49 b §

(Kuten StVM)

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

49 c §

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskeva päätöksenteko

Lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun 38 §:n 2 momentissa ja 43 §:ssä tarkoitetuilla päätöksillä, johon sisältyy moniammatillinen arvio lapsen tilanteesta ja kuntouttavan suljetun laitospalvelun tarpeesta. Kun lapsi on jo kiireellisesti sijoitettuna kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valmistellessaan 43 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettua päätöstä tai 44 §:ssä tarkoitettua hakemusta pyydetävä 49 d §:n 2 momentissa tarkoitettujen asiantuntijoiden laatima 49 e §:n 1 momentissa tarkoitettu arvio lapsen tilanteesta. Arvio on pyydetävä riippumatta siitä, avustaako 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu lastensuojelun asiantuntijaryhmä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää päätöksen valmistelussa tai antaa lausuntoja päätöksenteon tueksi.

(2 mom. kuten StVM)

Lapsen sijoitus kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun on voimassa siten kuin 38 §:ssä säädetään kiireellisen sijoituksen ja 38 a §:ssä sen jatkamisen kestosta sekä 47 §:ssä huostaanoton kestosta. Lapsen sijoituksen edellytyksenä ovat 71 §:ssä säädetty rajoituspäätökset tulee tehdä yhdessä 1 momentissa tarkoitettujen päätöksen kanssa. Rajoituspäätökset tehdään enintään 90 päiväksi kerrallaan. Lapsen sijoitus kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun ja 71 §:ssä säädetty erityinen rajoitus tulee lopettaa, kun 49 a §:n mukaista perustetta sijoitukselle ei enää ole.

49 d §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun henkilöstö

Sen lisäksi, mitä 60 §:ssä säädetään henkilöstöstä, hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkintoja edeltänyt opintoasteinen ammatillinen tutkinto. Muun henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksista on voimassa, mitä niistä muualla laissa ja lain nojalla säädetään. Kuntouttavassa suljetussa palvelussa tulee työskennellä riittävä määrä palvelun luonteen edellyttämiä terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Lastensuojelulaitoksen henkilökunnalla tulee olla riittävä perehtyneisyys ja ammattitaito turvallisuuden varmistamiseen.

(2 mom. kuten StVM)

49 e §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun toimeenpano

(1 mom. kuten StVM)

Asiantuntijoiden on koottava 1 momentissa tarkoitettu arvio vähintään yhden kuukauden välein lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle asiakassuunnitelman tarkistamisen tueksi. Arvio on kirjattava 33 §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain mukaisesti.

(3 mom. kuten StVM)

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

Erityisen huolenpidon jakso

60 a—c §

(Kuten StVM)

11 luku

Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana

61—63, 65, 66, 66 a, 67, 68, 68 a ja 69 a §

(Kuten StVM)

69 b §

Lapsen kiinniotto

Toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija saa ottaa 69 a §:n 1 momentissa ja 69 d §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinni lastensuojelulaitokseen palauttamiseksi. Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö saa ottaa 69 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinni lapsen palauttamiseksi, jos se ei vaaranna lapsen tai muiden terveyttä tai turvallisuutta.

Jos toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan perustellun käsityksen mukaan lapsi on asunnossa tai muussa olinpaikassa ja lapsen terveys, kehitys tai turvallisuus on vakavasti vaarassa, toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan, jos asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsy on lapsen terveyden tai kehityksen suojelemiseksi taikka turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä, eikä se vaaranna kenenkään terveyttä tai turvallisuutta.

(3 ja 4 mom. kuten StVM)

69 c §

(Kuten StVM)

69 d §

Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Jos lastensuojelulain 49 §:n mukaisesti perhehoidossa sijoitettuna oleva lapsi on poistunut luvattomasti perhekodista tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen taikka lapsi on luvallisen perhekodista poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai paikassa, josta ei ole ennalta sovittu, perhehoitajan on viipymättä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle, jonka on lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa sekä kiireellistä sijoitusta ja kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen ja 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi viipymättä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen. Lapsen etsintä ja palauttaminen ei saa vaarantaa lapsen tai muiden terveyttä ja turvallisuutta. Lapsen etsinnän ja

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

palauttamisen saa toteuttaa vain toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Lapsen palauttamiseen sovelletaan muutoin, mitä 69 a §:n 4 momentissa säädetään.

(2—4 mom. kuten StVM)

69 e ja 70 a §

(Kuten StVM)

71 §

Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

(1 ja 3 mom. kuten StVM)

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuista rajoituksista tehdään päätökset samalla, kun päätetään lapsen sijoittamisesta 49 a §:ssä tarkoitettuun kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun. Päätökset ovat voimassa enintään **90 päivää** kerrallaan.

(5 mom. kuten StVM)

Sijoituksen aikana 1—3 momentissa tarkoitettujen rajoitusten sisältöä ja laajuutta tulee arvioida vähintään **yhden** kuukauden välein ~~tapahtuvan asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä~~ ottaen huomioon, mitä 49 e §:ssä säädetään. Edellä 1—3 momentissa tarkoitettuja rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan siinä määrin ja siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä sijoituksen tavoitteiden toteutumiseksi.

72, 74, 89, 90 ja 92 §

(Kuten StVM)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

Tämän lain 49 a—49 e ja 71 § tulevat voimaan 1 päivänä **elokuuta 2028**.

(2—4 mom. kuten StVM)

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

2.

Laki

terveydenhuoltolain 69 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään terveydenhuoltolain (1326/2010) 69 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 581/2022 ja 116/2023, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

69 §

Lastensuojelulain mukaiset velvoitteet

Sijoitushyvinvointialueen on palveluita järjestäessään huolehdittava, että palvelut sovitetaan yhteen tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Asiakkaan palveluiden yhteensovittamisesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä. Sellaiset vaativimmat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joissa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävät yhdessä muodostavat palvelujen toteutumiseksi tarvittavan kokonaisuuden, on sovitettava yhteen mainitun lain 36 §:n 3 momentin 6 kohdan ja mainitun pykälän 5 momentin nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Vaativimman lastensuojelun palvelun järjestänyt hyvinvointialue on oikeutettu perimään hoidon järjestämisestä aiheutuneet kustannukset sijoittajahyvinvointialueelta siten kuin tämän pykälän 4 momentissa säädetään. Hyvinvointialueiden on sovittava vähintään yhden psykiatrian ja lastensuojelun yhteensovitetun yksikön (hybridiyksikkö) perustamisesta yta-alueittain.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

4.

Laki

Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtion lastensuojelulaitoksen rakenne

(1 ja 2 mom. kuten StVM)

Laitoksella on johtokunta, jonka Terveyden ja hyvinvoinnin laitos asettaa neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Johtokunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä vähintään kolme muuta jäsentä ja heillä henkilökohtaiset varajäsenet. (Uusi)

2 §

(Kuten StVM)

3 §

Valtion lastensuojelulaitoksen johtaminen

Laitosta johtaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen nimittämä Valtion lastensuojelulaitoksen johtaja. Laitoksen johtaja nimitetään virkaan viiden vuoden määräajaksi, jos ei ole erityistä syytä tehdä nimitystä lyhyemmäksi ajaksi. Valtion lastensuojelulaitoksen toiminnasta vastaavalta johtajalta edellytetään laillistetun sosiaalityöntekijän pätevyyttä, tehtävän edellyttämää monipuolista kokemusta, lastensuojelun sijaishuollon vahvaa tuntemusta, käytännössä osoitettua johtamistaitoa ja johtamiskokemusta.

(2—4 mom. kuten StVM)

4 §

Valtion lastensuojelulaitoksen ja sen yhteydessä toimivan koulun tehtävät

(1 mom. kuten StVM)

~~Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, vähintään yhden lastensuojelun toimintayksikön tulee tuottaa lastensuojelulain 49 a §:ssä tarkoitettua kuntouttavaa suljettua laitospalvelua.~~

5—19 §

(Kuten StVM)

Valiokunnan mietintö StVM 4/2026 vp
Vastalause /sd, vihr, vas

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
(2 mom. kuten StVM)

Tämän lain 4 §:n 2 momentti tulee voimaan vasta 1 päivänä **elokuuta 2028**.
(4 mom. kuten StVM)

21 §

(Kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmiä koskeva lainsäädäntö on selkiytettävä ennen kuin kuntouttavaa suljettua laitospalvelua voidaan toimeenpanna.

Helsingissä 29.4.2026

Aki Lindén sd
Krista Kiuru sd
Ville Merinen sd
Bella Forsgrén vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas